

Lasten viihtyvyys päivähoidossa: mistä lapset pitävät ja eivät pidä?

Marika Ylitolva
Sosiaalialan opinnäytetyö
Sosiaaliala
Sosionomi(AMK)
KEMI 2014

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU, Koulutusala

Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyön tekijä(t):	Marika Ylitolva
Opinnäytetyön nimi:	Lasten viihtyvyys päivähoidossa: mistä lapset pitävät ja eivät pidä?
Sivuja (joista liitesivuja):	50 (2)
Päiväys:	8.1.2014
Opinnäytetyön ohjaaja(t):	Järvi, Seija & Leppälä, Sari
<p>Opinnäytetyön kuvaus: Opinnäytetyöni käsittelee lasten viihtyvyyttä päivähoidossa. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää mistä lapset pitävät ja eivät pidä päiväkodissa.</p> <p>Teoreettinen ja käsitteellinen esittely: Opinnäytetyöni teoreettisessa viitekehyksessä kerron yleisesti päivähoidosta: mitkä ovat päivähoidon tavoitteet ja tehtävät sekä millaiset tekijät vaikuttavat päivähoidon laatuun. Käsittelen opinnäytetyössäni myös päivähoidon eri toimintaympäristöjä sekä lapsen osallisuutta päivähoidossa. Tarkastelen näissä osioissa myös, kuinka kasvattaja voi vaikuttaa lapsen viihtyvyyteen päivähoidossa.</p> <p>Metodologinen esittely: Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua. Haastattelin opinnäytetyötäni varten yhdeksää viisivuotiasta lasta. Haastatteluista saadun aineiston analysoinnissa käytin sisällönanalyysia. Tutkimuskysymyksinäni ovat mistä lapset pitävät ja eivät pidä päivähoidossa.</p> <p>Keskeiset tutkimustulokset: Päiväkotia on sosiaalisesti tärkeä paikka ja lapsille vertaissuhteet ovat päiväkodissa erityisen tärkeitä. Lapset pitävät päiväkodissa kavereiden lisäksi piirtämisestä, pelaamisesta ja leikkimisestä. Asioita, joista lapset eivät pidä päiväkodissa ovat kiusaaminen sekä lepoaika. Kiusaamista ilmenee esimerkiksi leikin ulkopuolelle jättämisenä. Lepoaika koetaan tylsänä.</p> <p>Johtopäätökset: Päiväkodin tulee tarjota lapselle mahdollisuus solmia kavereussuhteita sekä tukea näiden syntymistä. Lapset kokevat olonsa päivähoidossa viihtyisämmäksi, jos heillä on mahdollisuus esimerkiksi vapaan leikin aikana tutustua toisiin lapsiin. Kiusaamiseen tulee puuttua ennaltaehkäisevästi esimerkiksi keskustelemalla lasten kanssa kiusaamisesta. Lepoaika on usein lapsen parhaaksi ja sillä on monia tärkeitä kehityksellisiä tehtäviä. Jos lapsi kuitenkin kokee lepoajan hyvin epämiellyttävänä, tulisi kasvattajien keskustella asiasta sekä lapsen että hänen vanhempiansa kanssa. Kasvattaja voi omalla toiminnallaan edistää lasten viihtyvyyttä päivähoidossa.</p>	
Asiasanat: viihtyvyys, vertaissuhteet, osallisuus	

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, Education

Degree programme:	Degree Programme in Social Services, Bachelor of Social Services
Author(s):	Marika Ylitolva
Thesis title:	Thesis title: Children well-being in day- care: what they like and don't like
Pages (of which appendixes):	50 (2)
Date:	8.1.2014
Thesis instructor(s):	Seija Järvi & Sari Leppälä
<p>Thesis description: The thesis discusses the well-being of children in day-care. The thesis' aim is to discover what children like and dislike about day-care.</p> <p>Theoretic and conceptual introduction: In the thesis' theoretic context I give generic information about day-care, what are its goals and purposes and what factors have effect on the quality of day-care. I will also examine various operational environments of day-care and children's role as plenipotentiary members of day-care and also consider the significance of educator's effort in children's contentment in day-care.</p> <p>Methodological introduction: This thesis a qualitative study in which I used theme interview as a method to gather data. Nine five year old children were interviewed for the thesis and content analysis was used for analysing the interview results. Research questions were about children's likes and dislikes in day-care.</p> <p>Main research results: The day-care centre is socially very important place for the children peer relationships being particularly consequential. Furthermore, in addition to their peers children enjoy in day-care centre games, drawing and playing. The things regarded as unpleasant were bullying and naptime. Bullying arises for example as excluding someone from games and plays and naptime was considered boring.</p> <p>Conclusions: day-care centres should provide children with opportunities to form friendships and contribute to the building of such relationships. Children experience the day-care to be more pleasant if they have opportunities to familiarise themselves with other children for example during playtime. Bullying should be handled in a precautionous manner, for example, by discussing it with the children while naptime is usually for the good of children and it has many significant developmental functions. However, if a child feels remarkably uncomfortable because of the naptime educators should discuss with both the child and parents how to counter the situation. Educators can also support children's contentment in day-care with their own effort.</p>	
Asiasanat: Well-being, relationships, children's role as plenipotentiary members	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
SISÄLLYS	5
1 JOHDANTO	6
2 METODOLOGINEN OSIO.....	8
2.1 Tutkimustehtävät ja tutkimuskysymykset.....	8
2.3 Tutkimusjoukko ja aineistonkeruu- ja analyysimenetelmä.....	9
2.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	11
2.5 Lapsen haastattelu teemahaastattelun avulla.....	12
.....	15
3 SUOMALAISEN VARHAISKASVATUKSEN LÄHTÖKOHTIA	16
3.1 Päivähoidon tavoitteet ja tehtävät	16
3.2 Laadun arviointi päivähoidossa.....	16
4 OSALLISUUS PÄIVÄHOIDOSSA	19
5 PÄIVÄHOIDON ERI TOIMINTAYMPÄRISTÖT	21
5.1 Fyysinen toimintaympäristö.....	21
5.2. Toiminnallinen	21
5.3 Pedagoginen	23
5.4 Psyykinen	25
5.5 Sosiaalinen toimintaympäristö	25
6 TUTKIMUSTULOKSET	30
7 MISTÄ LAPSET PITÄVÄT PÄIVÄHOIDOSSA	32
7.1. Sosiaaliset suhteet päiväkodissa.....	32
7.2 Mieluisa tekeminen päiväkodissa	35
8 MISTÄ LAPSET EIVÄT PIDÄ PÄIVÄHOIDOSSA	38
8.1 Kiusaaminen päiväkodissa	38
8.2 Lepohetki päiväkodissa.....	40
9 POHDINTA	42
9.1 Opinnäytetyö prosessina	43
Liite 2	47
10 LÄHTEET.....	48

1 JOHDANTO

Lapsuus on yksi ihmisen tärkeimmistä elämänvaiheista, jolla on suuri vaikutus koko elämäämme. Jokaisen lapsen tulisikin saada kokea itsensä arvostetuksi ja rakastetuksi sekä tuntea, että häntä kuunnellaan. Lapsilla on paljon ajatuksia ja usein he huomaavatkin sellaisia asioita, joita aikuiset eivät huomaa. Siksi lapselle pitäisi antaa mahdollisuus kertoa omista ajatuksistaan; tällöin aikuisetkin voisivat oppia monia asioita.

Opinnäytetyöni käsittelee lasten viihtyvyyttä päivähoidossa. Käsittelen viihtyvyyttä siitä näkökulmasta, mistä lapset pitävät ja eivät pidä päivähoidossa. Opinnäytetyöni on laadullinen ja aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua. Haastattelin yhdeksää viisivuotiasta lasta. Suoritin haastattelut harjoitteluni aikana päiväkodissa. Haastatteluja toteuttamista varten hain luvat kaupungilta sekä lasten vanhemmilta. Opinnäytetyöni analyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysia.

Valitsin aiheekseni lasten viihtyvyyden päivähoidossa, koska haluaisin tulevaisuudessa työskennellä päiväkodissa ja koin, että tähän aiheeseen tutustumisesta olisi minulle paljon hyötyä. Toivoin siis, että opinnäytetyöprosessini laajentaisi ja syventäisi tietopohjaani päivähoidosta ja päiväkodissa työskentelystä, sekä vahvistaisi ammatillista kasvuni. Päivähoidon kaikessa toiminnassa tulisi ajatella ensimmäisenä lapsen etua ja lapsia tulisikin aktiivisesti kuunnella sekä huomioida heidän mielipiteensä. Mielestäni onkin tärkeää tietää, mistä lapset pitävät päivähoidossa ja mistä eivät, koska näitä asioita pohtimalla työntekijät voivat tehdä päiväkodista lapsille entistä viihtyisämmän.

Opinnäytetyöni teoriaosuudessa käsittelen päivähoitoa yleisesti: mitkä ovat päivähoidon tavoitteet ja tehtävät sekä minkälaiset tekijät vaikuttavat päivähoidon laatuun. Käsittelen teoriaosuudessa myös lapsilähtöisyyttä sekä osallisuutta, koska ne liittyvät olennaisesti lapsen kuulemiseen sekä lapsen ajatusten huomioimiseen. Syvennyn teoriaosuudessa näiden lisäksi siihen minkälaisista osa-alueista päiväkotitoiminta muodostuu. Päiväkotitoiminta rakentuu useista toiminta-ympäristöistä, joita ovat sosiaalinen, toiminnallinen, fyysinen, pedagoginen sekä psyykkinen. Näistä jokaisella on oma merkittävä vaikutuksensa siihen millaiseksi päiväkodin toiminta ja ilmapiiri muodostuu.

Opinnäytetyössäni tulee esille sen yhteiskunnallinen, yhteisöllinen sekä yksilöllinen merkitys. Opinnäytetyöni on yhteisöllisesti merkittävä sen perusteella, että siinä tuodaan esille sosiaalisten suhteiden tärkeyttä päiväkodissa. Opinnäytetyöni yhteiskunnallinen merkittävyys näkyy siinä, että se antaa suuntaa siitä, millaisia asioita päivähoidossa tulee vahvistaa ja mihin tulee kiinnittää huomiota, jotta lapset viihtyisivät päiväkodissa paremmin. Nämä asiat ovat sellaisia, joihin jokainen työntekijä voi omassa työssään pyrkiä vaikuttamaan. Opinnäytetyöni on yksilöllisesti merkittävä siitä näkökulmasta, että se painottaa lapsen etua, lapsilähtöisyyttä sekä lapsen osallistamista päivähoidon arkeen. Opinnäytetyöni keskeisenä tavoitteena on tuoda esille, kuinka tärkeää on huomioida lasten ajatukset ja mielipiteet päivähoidon arjessa sekä sen toiminnan suunnittelussa.

2 METODOLOGINEN OSIO

2.1 Tutkimustehtävät ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä on selvittää, mistä lapset pitävät ja eivät pidä päivähoidossa. Mielestäni on tärkeää tietää, millaiset asiat päivähoidossa tuottavat lapsille iloa ja hyvän mielen, koska nämä tekijät vaikuttavat suuresti siihen viihtyvätkö lapset päiväkodissa. Haluan opinnäytetyössäni saada selville myös millaiset tekijät voivat mahdollisesti vaikuttaa siihen, että lapset eivät viihdy päivähoidossa.

Pidän tärkeänä lasten mielipiteiden ja ajatusten esille tuomista, ja siksi halusinkin opinnäytetyössäni tarkastella päivähoitoa erityisesti lasten näkökulmasta. Lasten mielipiteitä tulisi kysyä ja huomioida enemmänkin päivähoidossa sekä koko varhaiskasvatuksen kentällä, koska on tärkeää että lapset pääsisivät vaikuttamaan asioihin. Lasten osallistaminen esimerkiksi päiväkodin arjessa parantaa sekä lasten viihtyvyyttä että kohottaa lapsen itseluottamusta.

Opinnäytetyössäni tutkimuskysymyksiä on siis kaksi. Ensimmäinen tarkastelee päivähoitoa siitä näkökulmasta, että millaiset tekijät ovat lapsista päivähoidossa mieluisia. Toinen tutkimuskysymys käsittelee sitä, millaisissa asioissa päivähoidon tulisi vielä pyrkiä kehittymään, jotta siitä tulisi lapsille viihtyisämpi.

1. Mistä lapset pitävät päivähoidossa
2. Mistä lapset eivät pidä päivähoidossa

Vastauksia näihin tutkimuskysymyksiin hain teemahaastatteluiden kautta. Teemahaastatteluiden kysymysrunko on liitteenä (Liite 1). Kysymykseni pohjautuivat päiväkodin eri toimintaympäristöjen ympärille, koska päiväkotitoiminta on kokonaisuus, johon vaikuttavat monet erilaiset osa-alueet. Liitteessä olevat kysymykset ovat pelkistetty versio, koska haastatteluissa kyselin lapsilta asioita välillä eri sanoja käyttäen. Haastattelut pohjautuivat kuitenkin liitteessä esiintyvien kysymysten ympärille. Tuon opinnäytetyössäni esille kuitenkin vain niitä vastauksia, jotka liittyivät parhaiten tutkimuskysymyksiini.

2.2 Laadullinen tutkimusote

Opinnäytetyöni on laadullinen. Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jossa pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin sanoilla ja lauseilla. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ilmiön selittäminen, ymmärtäminen sekä mielekkään tulkinnan luominen. Laadullinen tutkimus eroaa määrällisestä tutkimuksesta siinä, että se ei perustu lukuihin niin kuin määrällinen tutkimus. (Kananen 2009, 18.) Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa ovat havainnointi, haastattelu, erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto sekä kysely (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.)

Laadullisessa tutkimuksessa syvennyttään usein melko pieneen joukkoon tapauksia sekä yritetään analysoida ne mahdollisimman tarkasti. Laadullisessa tutkimuksessa harkinnanvarainen otanta tarkoittaa sitä, että tutkijalla on kyky laatia tutkimukseensa kattavat teoreettiset perustukset. Nämä ohjaavat tutkijaa aineiston hankinnassa. Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on aineistolähtöinen analyysi, joka tarkoittaa teorian muodostamista kokemuseräisestä aineistosta lähtien. (Eskola & Suoranta 1999, 18-19.)

2.3 Tutkimusjoukko ja aineistonkeruu- ja analyysimenetelmä

Valitsin haastateltavakseni viisivuotiaat lapset, koska heillä on useamman vuoden kokemus päivähoidosta ja he osaavat jo ilmaista kielellisesti näkemyksiään. Pyysin lupaa haastatteluun kaikilta (noin kahdeltakymmeneltä) viisivuotiaiden lasten vanhemmilta, mutta sain luvan yhdeksältä. Päätin pyytää lupaa kaikilta viisivuotiaiden lasten vanhemmilta, vaikka en ollutkaan jokaisen lapsen kanssa tullut niin tutuksi. Ajattelin, että tilaisuus jutella kahden kesken sellaisen lapsen kanssa, jonka kanssa en ollut niin paljon ollut tekemisissä, antaisi minulle mahdollisuuden tarkkailla haastattelutilannetta erilaisista näkökulmista. Joidenkin lasten kanssa olin tutustunut paremmin ja olin luottavainen, että haastattelu sujuisi hyvin heidän kanssaan.

Alkaessani suunnittelemaan opinnäytetyöni haastattelujen toteutusta, asetin itselleni sen lähtökohdan, että en olettaisi liikaa etukäteen, minkälaisia asioita haastatteluissa saattaisi tulla esille. Eskolan ja Suorannan mukaan hypoteesittomuus laadullisessa

tutkimuksessa tarkoittaakin sitä, että tutkijalla ei ole tutkimuksen tuloksista tai tutkimuskohteesta lukkoonlyötyjä ennakko-olettamuksia. Tutkijan tulisi oppia tutkimuksensa edetessä sekä yllättyä laadullisessa analyysissä. Jotta tutkija voisi oppia uutta, tämä edellyttää ennakko-oletusten tiedostamista. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on mahdollisuus toteuttaa tutkimuksensa toteutusta sekä suunnittelua joustavasti. (Eskola & Suoranta 1999, 19- 20.)

Analyysimenetelmänä opinnäytetyössäni käytin sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia ja sillä pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti. Sisällönanalyysilla pyritään muokkamaan aineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon, kadottamatta sen sisältämää tietoa. Laadullisen aineiston analysoinnin tavoitteena on tutkimuksen informaatioarvon lisääminen, koska hajanaisesta aineistosta pyritään tuottamaan yhtenäistä, selkeää ja mielekästä tietoa. Analyysilla tuodaan aineistoon selkeyttä, jotta siitä voidaan tehdä luotettavia päätelmiä tutkittavasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104, 106, 108.)

Sisällönanalyysin tavoitteena on yleistettävyyys, joka tarkoittaa sitä, että sen tulee asiaankuuluvalla tavalla tukeutua tutkimuksessa esitettävään teoriaan. Sisällönanalyysin tuloksen pitää liittyä ilmiön määrittelyyn ja analyysin tulee olla systemaattista. Systemaattinen toiminta tarkoittaa sitä, että sellaista aineistoa joka ei tue tutkijan väitteitä, saisi jättää analyysista pois. (Anttila 1998, Metodix, hakupäivä 13.12.2013) Valitsin sisällönanalyysin analyysimenetelmäksi opinnäytetyössäni juuri siksi, että se tavoittelee yleistettävyyttä, koska opinnäytetyöni tutkimusjoukko- ja tehtävät koskettavat laajaa yleisöä. Sisällönanalyysi tukeutuu myös teoriaan, johon olen pyrkinyt peilaamaan tutkimustuloksia.

Tutkimushaastattelut on yleensä tapana nauhoittaa. Haastattelun nauhoittaminen antaa mahdollisuuden tarkkailla ja analysoida paremmin haastattelun kulkua. Nauhoittamisen ansioista myös haastattelusta kertominen voidaan tehdä tarkemmin. Kun haastatteluita aletaan analysoida, ne tulee ensin muuttaa kirjoitettuun muotoon eli ne pitää litteroida. Litteroinnin tarkkuus riippuu käytetystä tutkimusmenetelmästä sekä tutkimuskysymyksistä. Litterointi toimii ennenkaikkea hyvänä muistivälineenä sekä auttaa havaitsemaan aineistosta tärkeitä yksityiskohtia.

(Ruusuvaori & Tiittula 2009, 14-16.)

Alkaessani analysoimaan haastatteluja, kirjoitin ne ensimmäisenä tietokoneelle. Kuuntelin nauhoitteet ja kirjoitin ne ylös. Tämä oli melko työlästä, koska litterointi on hidasta työtä, joka vaatii tarkkaa keskittymistä. En kirjoittanut haastattelujen kaikkia osia sanasta sanaan, koska keskustelimme lasten kanssa haastattelujen aikana sellaisistakin asioista, jotka eivät liittyneet opinnäytetyöhöni. Litteroinnin jälkeen tulostin haastattelut, jotta pystyin paremmin hahmottamaan haastattelujen sisällön. Sen jälkeen etsin lasten vastauksista sellaiset, jotka liittyivät tutkimuskysymyksiini. Lopuksi kokosin nämä vastaukset erilaisten pääteemojen alle, jotka vastaavat opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiini.

2.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kaikkien tutkimusten pätevyyttä ja luotettavuutta pitäisi aina arvioida. Tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta parantaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Esimerkiksi haastattelututkimuksissa tuodaan esille, millaisissa paikoissa ja olosuhteissa aineistonkeruu tapahtui. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 227.) Kerron opinnäytetyössäni odotuksistani haastatteluja kohtaan sekä niiden onnistumisesta. Tuon esille myös kriittistä näkökulmaa, joka lisää opinnäytetyön luotettavuutta.

Koen, että opinnäytetyöni luotettavuutta lisää se, että olin entuudestaan tuttu haastateltaville lapsille, joten he uskalsivat paremmin keskustella asioista. Jos olisin suorittanut haastattelut sellaisille lapsille, joita en ennestään tuntenut, olisi haastatteluista saatu aineisto voinut jäädä alhaisemmaksi. Opinnäytetyöni tulokset ovat mielestäni kuitenkin suuntaa -antavia, koska haastatteluun osallistuneiden lasten määrä jäi pieneksi. Opinnäytetyöni luotettavuutta lisää tutkimustulosten samanlaisuus aikaisempien aiheeseen liittyvien tutkimusten kanssa.

Opetusministeriön tutkimuseettinen neuvottelukunta on tehnyt ohjeet, joissa käsitellään asioita, jotka kuuluvat hyvään tieteelliseen käytäntöön. Ohjeiden mukaan tutkimusta tehdessä on noudatettava yleistä huolellisuutta, rehellisyyttä sekä tarkkuutta esimerkiksi tulosten tallentamisessa sekä niiden esittämisessä. (Hirsjärvi ym. 2007, 23-24.) Opinnäytetyötäni olen pyrkinyt hyvään, eettiseen käytäntöön kirjoittamalla esimerkiksi tulokset niin, että tutkimukseen osallistuvien yksityisyys säilyy ja heidän

henkilöllisyyttään ei paljasteta missään vaiheessa. Olen myös säilyttänyt haastatteluiden nauhoitteet ulkopuolisten saavuttamattomissa.

Tutkittaville tulee kertoa, mitä tutkimuksella tavoitellaan sekä mitä osallistuminen tutkimukseen konkreettisesti tarkoittaa. Tutkittavien osallistuminen tutkimukseen on aina vapaaehtoista ja heitä tulee informoida asiasta. Tämä on yksi tärkeimmistä tutkimuseettisistä käytännöistä. Tutkittavien vapaaehtoisuuden ja itsemääräämisoikeuden tulee toteutua silloinkin, kun tutkittavat päättävät osallistua tutkimukseen. Esimerkiksi haastattelutilanteessa tutkittava voi jättää vastaamatta joihinkin kysymyksiin. (Kuula 2006, 105- 108.)

Mielestäni eettisesti hyvään tutkimukseen kuuluukin erityisesti sen tutkimusjoukon kunnioittaminen. Opinnäytetyötä tehdessäni olen yrittänyt tuoda tulokset esille mahdollisimman realistisesti ja selkeästi. Lasten kanssa tehtävissä haastatteluissa yhtenä haasteena onkin haastatteluiden toteutus niin, ettei lapsen vastauksia johdatella. Haastattelutilanteissa pyrin välttämään lasten johdattelua esimerkiksi siinä, että en vaatinut lapselta vastausta johonkin kysymykseen, johon hän ei välttämättä halunnut vastata. Tämä liittyy myös olennaisesti hyvään eettiseen käytäntöön siinä, että kunnioitetaan tutkimukseen osallistujien itsemääräämisoikeutta.

2.5 Lapsen haastattelu teemahaastattelun avulla

Haastattelu eroaa tavallisesta keskustelusta näkyvimmin erilaisten roolien kautta. Haastattelussa on tiedon kerääjän eli kysyjän rooli sekä tiedon antajan eli vastaajan rooli. Haastattelulla on päämäärä, johon haastattelun kautta pyritään: haastatteliija on kiinnostunut jostain, jonka vuoksi hän kannustaa haastateltavaa vastaamaan, tekee aloitteita ja kysymyksiä sekä keskittää keskustelun tiettyihin teemoihin. (Ruusuvuori & Tiittula 2009, 23.) Teemahaastattelussa on etukäteen valittu tietyt teemat, joiden varassa haastattelu käydään. Siinä pyritäänkin löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimustehtävän sekä tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. Teemahaastattelussa korostetaan haastateltavien tulkintoja asioista sekä heidän antamiaan merkityksiä asioille. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Lapsilla on oikeus tulla sekä nähdyksi ja kuulluksi ja siksi heitä ei saisi sulkea pois erilaisten tutkimusten piireistä. Lasten osallistuminen erilaisiin tutkimuksiin on

merkittävää sekä yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti että heidän itsensä vuoksi. Lasten tutkimuksiin osallistumisessa täytyy kuitenkin muistaa, että huoltajilta tulee saada suostumus tutkimukseen osallistumisesta. (Kuula 2006, 147- 148.) Haastatteluja varten pyysinkin kirjallisen luvan vanhemmilta (Liite 2).

Haastattelijan ja haastatteluympäristön olisi hyvä olla lapselle entuudestaan tuttuja. Haastattelijan tulisi luoda turvallinen ilmapiiri. Haastattelut olisi myös hyvä tallentaa, koska vastausten kirjoittaminen on yleensä hyvin hankalaa haastattelutilanteen aikana. Jos haastattelijä tekee samalla muistiinpanoja kun haastattelee lasta, voi se myös kiinnittää lapsen liaksi lapsen huomion, ja häiritä haastattelua. (Kirmanen 1999, 203, 204, 206.) Lasta haastatellessa tulee kiinnittää huomiota puhetyyliin; haastattelussa tulisi toimia lapsen kielellä. Tämän lisäksi tärkeää olisi herkkyys vuorovaikutuksen tapahtumille haastattelussa sekä keskustelun ja kysymysten rakentaminen lapsen elämänpiireistä lähtien. Tällöin huomioidaan lapsen kehitysvaihe sekä lapseus. (Alasuutari 2009, 162.)

Haastattelukysymyksiä miettiessäni pohdin, miten muotoilisin kysymykset niin, että ne olisivat lapsen kielellä ja helposti ymmärrettävissä. Koin haastattelukysymysten kirjoittamisen hankalana, koska en ollut aikaisemmin tehnyt haastattelua ja en ollut aivan varma, mitä kaikkea minun tulisi kysyä. Lopulta sain muotoiltua haastatteluteemat, joiden pohjalta suoritin haastattelut. Haastatteluja litteroیدessani huomasin, että olisin voinut joissakin kohdissa esittää enemmän lisäkysymyksiä tai yrittää tarkentaa joitakin vastauksia. Halusin kuitenkin, että haastattelutilanne olisi mukava enkä halunnut tehdä lapselle epämiellyttävää oloa sillä, että olisin väkisin yrittänyt saada häneltä tietoa. Jos lapsi vastasi johonkin kysymykseeni että ei tiedä, minun täytyi vaan hyväksyä se.

Haastattelupaikkaa ja tilannetta miettiessäni mietin tarkkaan millaisen paikan valitsisin. Päädyin erääseen päiväkodin huoneeseen, jossa saimme varmasti olla rauhassa. Halusin, että tilanteesta tulisi lapselle mukava, joten varasin huoneeseen piirustusvälineet ja annoin haastattelun lopussa lapselle tarran kiitokseksi. Kerroin lapsille, että teen erästä koulutehtävää, jossa kysellään viisivuotiailta lapsilta heidän mielipiteitään päivähoidosta. Pyrin olemaan haastattelutilanteessa mahdollisimman luonnollinen ja luomaan luottavaisen ilmapiirin juttelemalla lasten kanssa haastattelukysymysten lisäksi

myös muista asioista. Monet lapset halusivatkin keskustella esimerkiksi piirustuksesta.

Haastattelut sujuivat mielestäni pääasiassa hyvin, mutta koin haastattelutilanteissa myös yllätyksiä. Joidenkin lasten kohdalla, joiden olin ajattelut vastaavan kysymyksiini reippaasti, olivatkin haastattelutilanteessa vähän arkoja, ja eivätkä osanneet vastata jokaiseen kysymykseeni. Mietin, olivatko kysymykseni liian vaikeita, vai jännittikö lapsilla tilanne enemmän kuin olin ajatellut. Jälkeenpäin mietittynä pohdin, että olisinko voinut tehdä heille haastattelutilanteesta avoimemman vaikka toteuttamalla parihaastatteluja. Parihaastattelussa he olisivat yhdessä kaverin kanssa voineet keskustella asioista, jolloin he olisivat voineet kokea tilanteen miellyttävämmäksi. Myös ryhmähaastattelu olisi voinut olla yksi vaihtoehto toteuttaa haastattelu.

Olin tyytyväinen kuitenkin siihen, että sain tehtyä haastattelutilanteesta omalla olemuksellani sellaisen, että kaikista arimmat ja hiljaisimmat lapset uskalsivat keskustella kanssani. Koen, että oma vahvuuteni haastattelutilanteessa olikin rauhallisuus olemuksessani sekä äänensävyssäni, jolloin hiljaisimmat lapset uskalsivat ilmaista ajatuksiaan. Mielestäni haastatteluja tehdessäni tärkeintä oli, että jokainen lapsi tuli jollakin tapaa kuulluksi, vaikka hän ei jokaiseen kysymykseen osaisikaan vastata. Uskon myös, että lapset pitivät haastattelutilanteesta ja he kokivat olonsa arvostetuksi.

Haastatteluiden aikana lapsilla oli myös mahdollisuus piirtää. Käytin piirtämistä opinnäytetyössäni lähinnä tunnelman vapauttajana. Pyysin lapsia piirtämään jotain mistä he pitävät päiväkodissa, joka orientoisi heitä haastattelun teemaan. Osa lapsista piirsi esimerkiksi itsensä ja kaverinsa, mutta osa lapsista halusi piirtää jotain muuta kuin päiväkotiin liittyviä asioita. Koin, että mahdollisuus piirtää samalla, kun keskustelimme, teki tilanteesta luontevamman ja lapsille miellyttävämmän, kun he saivat samalla tehdä jotain.

Piirroksia käytetään erilaisissa tutkimuksissa lasten kanssa usein siksi, että lapset yleensä pitävät piirtämisestä ja he eivät jännitä sitä. Tutkijalle voi kuitenkin olla haasteellista tulkita sekä analysoida piirroksia. Piirrokset olisikin hyvä ymmärtää symbolisena kielenä. Kuva voi kertoa yksilön ajattelusta, vaikka piirros ei olisikaan täydellinen yksityiskohdiltaan. Piirrosten käytössä tutkimuksen aineistona on

huomioitava esimerkiksi lasten elämysten ja kokemusten määrä ympäristössään sekä piirtäjän ikä. (Yli-Panula, Matikainen & Eloranta 2010, 159.)

Piirtämisessä yksilön tehtävään antama vastaus riippuu suuresti tilanteesta, motivaatiosta sekä asian tuttuudesta. Tehtävän liittyessä lapselle tuttuun ympäristöön lapsi hyväksyy tilanteessa sen, mitä tietää ja voi tehdä yhteyksiä muihin samanlaisiin ympäristöihin ja tilanteisiin. Piirtäminen on ajatusten esilletuomista ja siinä ihminen rakentaa omia käsitteitään. Käsite voidaan ymmärtää ajatuksena tai niitä kokoavana koosteena, jota ihminen käyttää kertoessaan omia havaintojaan ja kokemuksiaan. (Yli-Panula ym. 2010, 159-160.)

3 SUOMALAISEN VARHAISKASVATUKSEN LÄHTÖKOHTIA

3.1 Päivähoidon tavoitteet ja tehtävät

Varhaiskasvatuksessa tulee vaalia lapsuutta, painottaa lapsuuden itseisarvoista luonnetta sekä ohjata lapsen kasvuprosessia. Varhaiskasvatuksen keskeisimpänä tavoitteena onkin tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistämisessä on tärkeää, että jokaista lasta kunnioitetaan yksilönä. Kun lapsi voi hyvin, hän kokee iloa sekä toimimisen vapautta turvallisessa ilmapiirissä sekä nauttii vuorovaikutuksesta muiden lasten sekä kasvattajien kanssa. Lapsen tulee kokea, että häntä kunnioitetaan, ja että hän tulee nähdyksi sekä kuulluksi. Päiväkodissa tulee myös kannustaa lasta sosiaalisuuteen, ja sen tulisi taata lapselle mahdollisimman turvalliset sekä pysyvät ihmissuhteet. (Heikkilä, Välimäki & Ihalainen 2005, 13,15.)

Päiväkodissa tulisi siis olla ystävällinen sekä vastaanottava ilmapiiri. (Babycenter, Expert advice. Haettu 6.1.2014.) Päivähoidon ydintehtäviin kuuluu lapsen opetus, kasvatusta sekä hoito. Näiden välille on haastavaa vetää rajaa päivähoidossa. Kaikki osa-alueet voivat olla päivähoidon toiminnassa samaan aikaan läsnä. Päivähoidossa tulee huolehtia lapsen perustarpeista, kuten siisteydestä sekä vaatetuksesta, jotka kuuluvat hoitoon. Hoitoon liittyy myös hoiva, jossa korostuu se miten lasta hoidetaan. Kasvatuksen sijaan sisältää opetuksellisia elementtejä ja päinvastoin. Esiopetuksessa tulee selkeimmin esille kolmas päivähoidon ydintehtävä eli opetus. (Koivunen 2009, 11-12.)

Päivähoidon tehtävänä on yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä sekä tukea koteja näiden kasvatustehtävissä. Päivähoidon tuleekin tarjota lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä antaa lapselle lämpimät, turvalliset ja jatkuvat ihmissuhteet. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on myös tukea lapsen älyllistä, eettistä, uskonnollista ja esteettistä kasvatusta sekä edistää lapsen sosiaalista, fyysistä sekä tunne-elämän kehittymistä. (Laki lasten päivähoitosta 451/1990 1 §.)

3.2 Laadun arviointi päivähoidossa

Laadunarviointi on aina kuulunut varhaispedagogiikan ytimeen päivähoidossa. Se tulee

nähdä positiivisena voimana, joka vie kasvatuksen suunnittelua eteenpäin. Päivähoidon laatu toteutuu lapsen jokapäiväisessä arjessa ja se tekee varhaiskasvatuksen, sen toteuttamisen sekä tavoitteet näkyväksi. Laadunarviointi kertoo siitä, miten varhaiskasvatuksessa suhtaudutaan lapsiin, ja millaisia pedagogisia käytäntöjä toteutetaan. Ennen kaikkea se kertoo sen, mitä varhaiskasvatuksessa pidetään tärkeänä. (Hujala & Turja 2002, 44.)

Päivähoidon laatuun vaikuttaa neljä erilaista laatutekijää, jotka kaikki huomioimalla voidaan muodostaa kokonaisvaltainen kuva päivähoidon laadusta. Näitä laatutekijöitä ovat puitetekijät, jotka ovat laadukkaan päivähoidon toteuttamisen reunaehtoja sekä välilliset tekijät, mitkä säätelevät laatua toiminnallisesti. Muita tekijöitä ovat tuotoksen taso ja tekijät, jotka liittyvät kasvatusprosessiin.

(Hujala ym. 2007, 162.)

Päivähoidon laadun puitetekijöitä ovat ryhmäkoko ja ratio. Lapsiryhmän koolla on huomattu olevan vaikutusta esimerkiksi siihen, kuinka lapset osallistuvat toimintaan. Lasten on tutkittu tuovan enemmän omia ajatuksiaan esille pienissä ryhmissä. Myös aikuiset pystyvät osallistumaan pienissä ryhmissä paremmin toimintaan sen sijaan, että he vain valvoisivat lasten toimintaa. Päivähoidon laatuun vaikuttaa myös aikuinen-lapsi- ratio, joka tarkoittaa aikuisten lukumäärää suhteessa lapsiryhmän suuruuteen. Ratiolla on tutkittu olevan vaikutusta esimerkiksi lasten leikkiin sitoutumisessa sekä lasten kielellisen ilmaisun määrään. (Hujala ym. 2007, 163.)

Puitetekijöitä ovat myös hoitosuhteen pysyvyys sekä hoitoaikojen sopivuus. Hoitoaikojen sopivuuteen vaikuttaa vanhempien työajat ja sen vuoksi vanhemmilla ei ole aina varaa valita haluamaansa hoitopaikkaa. Pysyvä hoitosuhde auttaa esimerkiksi aikuisia ymmärtämään paremmin pienen lapsen kommunikaatiota. Tällöin aikuinen pystyy herkemmin vastaamaan ja reagoimaan lapsen ilmaisemiin tarpeisiin. Lapset ottavatkin enemmän kontaktia pysyviin aikuisiin. (Hujala ym. 2007, 164.) Päivähoidossa lapsen ja aikuisen välinen hyvä kommunikaatio edesauttaa esimerkiksi lapsen parempien vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä kehittää kielellistä osaamista (Hujala & Turja 51, 2002.)

Päivähoidon laatuun vaikuttavia välillisesti ohjaavia tekijöitä ovat yhteistyö sekä

työyhteisötekijät. Yhteistyö päivähoidon ja lapsen kodin välillä vaikuttaa olennaisesti päivähoidon laatuun. Päivähoitolain mukaan päivähoitokasvatuksen tavoitteena onkin lapsen yksilöllisen kehityksen ja kasvun tukeminen yhteistyössä vanhempien kanssa. Työyhteisötekijöitä ovat henkilöstön ammatillinen kasvu ja koulutus sekä työkokemus. Muita tekijöitä ovat myös työyhteisöön ja johtajuuteen liittyvät tekijät. (Hujala ym. 2007, 164.)

Päivähoidon laadun prosessitekijät muodostuvat tekijöistä, joiden taustalla ovat näkemykset kasvatuksen, lapsuuden sekä oppimisen olemuksesta. Prosessitekijöitä ovat esimerkiksi aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus. Lapset oppivat koko ajan ympäristöstään sekä sen vuorovaikutuksellisista suhteista. Tämän vuoksi päivähoidon tulisi tarjota lapsen kehityksen tasolle sopivaa toimintaa sekä olla ympäristönä turvallinen. (Hujala ym. 2007, 165- 166.)

Laadun vaikutustekijät muodostuvat lasten myönteisistä kokemuksista sekä vanhempien tyytyväisyydestä päivähoidon laatuun. Lasten myönteiset kokemukset kertovat vahvasti päivähoidon laadusta, koska lasten tyytyväisyys päivähoidossa johtaa lapsen myönteiseen kehittymiseen. Varhaiskasvatuksen prosessitekijöiden toimivuus sekä laadukkuus ovatkin edellytyksenä lasten viihtyvyyteen päivähoidossa. (Hujala ym. 2007, 167.)

4 OSALLISUUS PÄIVÄHOIDOSSA

Varhaiskasvatuksen kasvatuskeskustelujen painopiste on siirtymässä lasten yksilöllisyydestä kohti yhteistä toimintaa ja ryhmän jäsenyyttä sekä aikuisten ja lasten että lapsiryhmien välillä. Päiväkotia ja kotia ovat ensimmäisiä paikkoja, joissa lapsi voi saada kokemuksia osallisuudesta (Turja 2012, 46-47.) Sosiaalinen osallistuminen sekä osallisuus päiväkodissa ovatkin yksi merkittävimmistä lasten toimintaa ohjaavista motiiveista päiväkotiryhmässä. Sosiaalisella osallistumisella vertaisryhmissä on monenlaisia tehtäviä: se antaa mahdollisuuden suosion ja ystävien saamiselle, oman sosiaalisen tilan puolustamiselle sekä keskinäisen luottamuksen muodostamiselle. Lapsilla on yleensä suuri motivaatio osallistua vuorovaikutukseen ja he haluavatkin harvoin vetäytyä omiin oloihinsa. (Lehtinen 2000, 79, 84.) Jokaiselle ihmiselle on tärkeää, että hänet hyväksytään osana ryhmää. Jotta ihminen kokisi tulevansa hyväksytyksi, siihen tarvitaan aktiivista vuorovaikutusta. Osallisuus perustuukin siis suuresti vuorovaikutukseen. (Mäkelä 2011, 16, 20.)

Lasten osallisuus varhaiskasvatustyössä on moniulotteinen ilmiö. Lapsen ja aikuisen välinen valtasuhde vaikuttaa merkittävästi lapsen osallisuuteen. Mitä enemmän lapsi saa tietoa toiminnan tavoitteista ja taustoista, ja mitä enemmän lapsi voi ideoida, tehdä aloitteita ja olla vaikuttamassa toimintaan, sitä enemmän lapsi kokee voivansa vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Pieni lapsi voi kokea tulevansa aidosti kuulluksi itseään koskevissa asioissa esimerkiksi silloin, kun hänelle annetaan todellisia varteenotettavia vaihtoehtoja, joista hänellä on mahdollisuus valita sopivin. Ihanteellisinta olisi, kun tästä edettäisiin vähitellen kohti lasten ideoimia toimintoja, joissa aikuiset olisivat lähinnä avustajina toteutuksissa. Tällöin lasten vaikuttamismahdollisuudet laajenisivat vähitellen. (Turja 2012, 48- 50.)

Osallisuuteen vaikuttaa osallisuuden aihe sekä vaikutuspiiri eli se, keitä kaikkia toiminta, tilanne tai asia koskee, jossa vaikutetaan ja johon osallistutaan. Lapsen on helpointa päästä vaikuttamaan omiin henkilökohtaisiin asioihinsa, kuten ruokailuun liittyviin tekijöihin sekä siihen, mitä hän touhuilee ja leikkii. Vapaassa leikissä lapset pääsevät myös vaikuttamaan itse toimintaan. Osallisuudessa keskeistä on myös sen ajallisuus. Osallisuuteen kuuluva toiminta voi olla lyhyt- tai pitkäkestoista ja vaikutuksiltaan kauaskantoista tai kertaluonteista. Toiminnot johon lapset pääsevät

yleisimmän vaikuttamaan ovat kertaluonteisia, mutta niistäkin voi vähitellen muodostua uusia toimintatapoja päiväkotiin. Seppälän ja Stenvallin (2008) selvityksessä kasvatushenkilöstö toi esille, että lapsen mahdollisuus vaikuttaa asioihin, on sitä pienempi, mitä ”merkittävämpi” asia on kyseessä. Osallisuuden toteutumiseen katsottiin vaikuttavan myös lapsen kehitystaso sekä ikä. (Turja 2012, 50-51.)

Lasten osallisuus konkretisoituu osallisuudentunteessa sekä toimintaprosessissa. Päiväkodissa toiminnan suunnitteluun ja ideointiin liittyy monenlaista arviointia sekä suunnitelmien toimeenpanoa ja päätöksentekoa. Lasten tulisi saada olla mukana suunnittelemassa tiloja ja toimintaa sekä esittää omia ideoitaan. Lapsille tulisi antaa myös mahdollisuus toteuttaa suunnitelmia sekä arvioida päiväkodin toimintaympäristöjä sekä sen toimintaa. (Turja 2012, 51.)

5 PÄIVÄHOIDON ERI TOIMINTAYMPÄRISTÖT

Päivähoito on monien eri toimintaympäristöjen kokonaisuus, joilla jokaisella on oma merkittävä vaikutuksensa siihen, millaiseksi päivähoito muodostuu. Päiväkotia rakentuu fyysisestä, toiminnallisesta, psyykkisestä, pedagogisesta ja sosiaalisesta toimintaympäristöstä. Käsittelen näistä eniten sosiaalista toimintaympäristöä, koska opinnäytetyöni tutkimustulokset osoittavat, että se vaikuttaa merkittävästi lasten viihtyvyyteen päivähoidossa.

5.1 Fyysinen toimintaympäristö

Päiväkodin viihtyisyyteen vaikuttaa olennaisesti millainen paikka se on rakennuksena. Päiväkodin tulisikin olla tiloiltaan ja koko ympäristöltään miellyttävä ja turvallinen, jotta siellä olisi sekä lapsilla että työntekijöillä mukava olla. Lasten viihtyvyyteen päiväkodissa vaikuttaa erityisesti se, onko päiväkodissa riittävästi tilaa ja välineitä leikkiä ja touhuta.

Päiväkodin fyysinen toimintaympäristö muodostuu erilaisista rakenteellisista ja konkreettisista tekijöistä, joissa lapsi on päivähoidossa. Fyysiseen toimintaympäristöön kuuluvat siis piha-alue ja päivähoitorakennus. (Koivunen 2009, 179.) Päiväkodin fyysinen ympäristö ja sen tilat ovat yleensä järjestetty kehitys- ja ikäajattelun mukaisesti. Esimerkiksi sängyt, pöydät ja tuolit ovat lasten kokoon sopivia. Lelut ovat valmiiksi mietittyjä ja niiden käyttökin on usein mietitty etukäteen. Päiväkodin tilat ovat yleisesti kohdennettu tietyille osallistujamäärälle. (Lehtinen 2000, 32.) Päiväkodin ulkoiseen viihtyvyyteen vaikuttaa seinien materiaali ja väri sekä hyvä lämpötila ja sopiva valaistus. (Koivunen 2009, 179.)

5.2. Toiminnallinen

Päiväkodin toiminnallisena ympäristönä tulisi antaa lapsen kehitykselle ja toiminnalle hyvät puitteet. Toiminnallista ympäristöä mietittäessä tulisi kiinnittää huomioita esimerkiksi visuaalisiin ja auditiivisiin ärsykkeisiin. Visuaaliset ärsykkeet tarkoittavat muun muassa päiväkodin seinällä olevia lasten tekemiä töitä, joita voi olla joskus hyvinkin paljon. Joillakin lapsilla voi olla esimerkiksi visuaalisen hahmottamisen vaikeutta, jolloin liialliset ärsykkeet voivat jopa pahentaa heidän hahmottamiskykyään. Auditiiviset ärsykkeet tarkoittavat päiväkodin melutasoa. Melua aiheuttavat sekä lapset

että kasvattajat. Kasvattajan tulisi reagoida kohonneeseen melutasoon siinä vaiheessa, kun hänen täytyy korottaa ääntään, jotta saisi äänensä kuuluviin. (Koivunen 2009, 180.)

Päiväkodin tulisi mielestäni tiloiltaan olla sellainen, että mahdollistaisi ja kannustaisi lasta leikkiin. Paanasen tekemässä tutkielmassa selvitettiin lapsen hyvinvointia edistävää arkea päivähoidossa. Tutkimuksessa selvisi, että lapset pitävät päivähoidossa tärkeimpänä tekijänä mukavaa toimintaa sekä tekemistä päiväkodissa. Mielekästä arjen toimintaa lasten mielestä olivat esimerkiksi askartelu, lukeminen ja piirtäminen. Tärkeimmäksi toiminnaksi Paanasen tutkimuksessa nousi kuitenkin leikkiminen.

(Paananen Sari 2006, 68. Hakupäivä 23.11.2013.)

Leikille tunnusomaisia piirteitä ovat nautinnollisuus, leikkisignaalit eli eleet, ilmeet ja hymy, leikin erottaminen todellisuudesta sekä yhteisymmärrys leikkijöiden välillä. Motivaatio leikkiin on lapsessa itsessään, tarvitaan vain leikkiaikaa, leikkikaveri sekä paikka. Leikin mahdollisuuksien luominen varhaiskasvatukseen on tärkeää, koska syventymällä lapsen leikkiin voi lapsen kohdata aidoimmin hänen omassa maailmassaan. Tämä tarkoittaa sitä, että joskus aikuisen tulee kestää nopeasti muodostuvia sekasortotilanteita leikin ollessa vauhdikasta sekä sietää sotkua ja meteliä. Aikuisen tulee kuitenkin aina puuttua tilanteeseen, jos leikit menevät liian riehakkaiksi. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 65- 67.)

Leikillä on monia tehtäviä. Lapsi oppii ja kehittyy leikin kautta ja se voi myös kohottaa lapsen itseluottamusta sekä uskoa omiin kykyihinsä. Leikki opettaa sosiaalista vuorovaikutusta, tunteiden hallintaa, moraalia sekä arvoja ja leikkiessään lapsi voi käsitellä sellaisia asioita, joista hän ei osaa muulla tavalla kertoa. Lapsille tulisi päiväkodissa luoda leikkirauha esimerkiksi leikkinurkkauksella. Samaan huoneeseen voidaan järjestää tila esimerkiksi 1-3 leikkipaikalle, lasten suunnittelema leikistä sekä huoneen koosta riippuen. Penkit, tuolit sekä pöydät luovat rauhaa leikille sekä rajaavat leikkitilan. (Järvinen ym. 2009, 66- 67.)

Leikkiminen on lapselle luonteva tapa ilmaista omia tunteita ja ajatuksia. Kehollinen ilmaisu antaa mahdollisuuden esteettisten elämysten kokemuksille sekä keholliselle luovuudelle. Lapsen mahdollisuus saada ilmaista itseään vaikuttaa myös itsetuntoon. Leikkiminen, pelien pelaaminen sekä liikkuminen herättävät voimakkaita tunteita.

Joukkueeseen tai ryhmään kuulumisen pakottaa harjoittelemaan sitä miten tunteita ilmaistaan. Leikit ja pelit haastavat lapsen eettis- moraalista kehitystä, koska niiden onnistuminen vaatii, että jokaisen lapsi noudattaa yhdessä sovittuja sääntöjä. (Asanti & Sääkslahti 2010, 88.)

Päiväkodissa on hyvä olla selkeä aikataulu, johon kuuluu sekä siis erilaista aktiivista toimintaa, mutta myös lepoa. (Babycenter, Expert advice. Hakupäivä 6.1.2014.) Lapsen hyvinvoinnin sekä tasapainoisen kehityksen kannalta onkin tärkeää, että lapsi saa nukkua tarpeeksi. (Paavonen & Saarenpää- Heikkilä, Haettu 29.10.2013, THL.) Uni on perustarve, joka on välttämätön jokaiselle ihmiselle. Pystyäkseen suoriutumaan jokapäiväisistä tehtävistä ihminen tarvitsee riittävästi palautumismahdollisuuksia sekä lepoa. Levon ja unen avulla ihminen latautuu sekä toipuu erilaisista rasituksista. Lapsi elää nopean kehityksen aikaa maailmassa, jossa on hänelle paljon uusia ja vieraita asioita. Ympäristöön tutustuakseen hänen tulee saada tarpeeksi lepoa. (Jarasto, Lehtinen & Nepponen 1999, 229- 230.)

Lapsen ensimmäiset väsymisen merkit näkyvät hienomotoriikassa. Väsyneenä lapsi ei pysty suoriutumaan tarkasti tehtävistä ja hänen liikkeensä ovat usein epämääräisiä. Lapsi on väsyneenä myös poissaoleva ja hän kyselee toistuvasti epäoleellisia asioita, ja hänen huomionsa kiinnittyy muihin kuin asiaan liittyvistä esineistä. Lapsi saattaa alkaa myös vaeltaa levottomasti. (Tiusanen 2008, 85.)

5.3 Pedagoginen

Pedagoginen toimintaympäristö tarkoittaa oppimisympäristöä. Sen määrittelee kasvattajan käsitys lapsen oppimisesta sekä kasvattajan omasta roolista. Siihen vaikuttaa myös kasvattajan tapa lähestyä lasta. Oppimisympäristöön vaikuttaa kasvatusajattelu, johon kuuluu esimerkiksi toiminnan suunnittelu ja toteutus. Pedagogiseen ympäristöön vaikuttaa myös lapsiryhmän koko sekä kasvattajan läsnäolon laatu. (Koivunen 2009, 183, 185.)

Oppimisen kannalta keskeistä on se, miten ympäristö on rakennettu. Vygotskyn (1978) käsite ”proksimaalinen kehitys”, kuvaa sitä, kuinka tietyllä kehitystasolla oleva lapsi tarvitsee informaatiota ja toimintaa, jotka ovat hänen tämän hetkisen tasonsa yläpuolella. Tämän toiminnan tulisi kuitenkin olla lapsen lapsen saavutettavissa eli

leikit ja toiminnot eivät saa olla liian haasteellisia tai liian helppoja, koska silloin ne eivät tue lapsen kehittymistä. (Hujala ym. 2007, 166.)

Toimivan kasvatuksen perustana on lapsilähtöisyys. Tällöin korostetaan lapsen omasta kokemuksesta sekä toiminnasta lähtevää opettamis- ja oppimisprosessia. Toiminta muodostuu käsityksestä lapsesta, joka on luonnostaan utelias, leikkivä, sosiaalinen sekä aktiivinen. Oppimiskäsityksessä pidetään tärkeänä lapsen omaa toiminnallisuutta, aktiivisuutta, leikkiä sekä elämyksellisyyttä oppimisprosessia ohjaavina asioina. (Hujala ym. 2007, 166.)

Lapsilähtöisessä kasvatus-, oppimis-, ja opettamisprosessissa, kasvattaja ja kasvattajayhteisö mahdollistavat lapselle tärkeiden kokemusten syntymisen suunnittelemalla jokaisen päivän toiminnan monipuoliseksi. Lapsen tulisi saada joka päivä leikkiä, tutkia ja liikkua. Lapsilähtöisessä toiminnassa lapselle annetaan mahdollisuus kehittää ajatteluaan, toimintaansa, tunteitaan sekä ilmaisuaan. Kasvattajan tulee luottaa lapsen omiin kykyihin ja kasvuun, mutta myös kantaa oma vastuunsa lapsen kehityksestä sekä kasvatuksesta. (Järvinen, ym. 2009, 35.)

Jokainen lapsi tulisi huomioida yksilönä sekä hyväksyä hänet omana itsenään. Yksilöllinen hoitaminen, oppimaan ohjaaminen ja kasvattaminen vaativat kasvattajalta tietoa lapsiryhmän kokemuksista sekä lapsen tarpeista. Kasvattajan tulisikin siis tukea opetuksen, kasvatuksen ja hoidon avulla lapsen yksilöllisiä kehityspiirteitä. (Järvinen ym. 2009, 35.)

Kasvattajan tulisi lapsilähtöisessä toiminnassa kuunnella lasta aidosti kiinnostuneena. On myös tärkeää, että lapsen mielipiteet huomioidaan. Kasvattajien tulisikin joka päivä keskustella lapsen kanssa sekä kannustaa lasta kertomaan ajatuksistaan. Lapsilähtöisessä toiminnassa kasvattajat mahdollistavat lapselle asioiden ihmettelyn, tutkimisen sekä auttavat lasta tekemään päätelmiä asioista. Lapsilähtöisyyttä toteuttavat kasvattajat ovat myös kiinnostuneita lapsen sosiaalisista suhteista, vapaa-ajasta sekä sieltä saaduista vaikutteista, kuten esimerkiksi esikuvista. Lapselle annetaan mahdollisuus aloitteiden tekemiseen sekä toimintatapojen valinnanvapaus. Lapsilähtöisessä toiminnassa korostuu ennen kaikkea lapsen ja aikuisen tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä yhteistyö, jossa molemmilla osa-puolilla on mahdollisuus

aloitteiden tekemiseen. (Järvinen ym. 2009, 36.)

5.4 Psyykkinen

Psyykkinen toimintaympäristö tarkoittaa päiväkodissa vallitsevaa tunneilmastoa ja ilmapiiriä. Aikuinen on avainasemassa lapselle sopivan psyykkisen toimintaympäristön luomisessa. Hänen olemuksensa, tapa puhua, vuorovaikutustaidot, käyttäytyminen, persoonalliset ominaisuudet sekä äänensävy vaikuttavat suuresti päiväkodin ilmapiiriin. Aikuisen tapa käyttäytyä ja asenne työhönsä ovat siis hyvin merkittäviä tekijöitä psyykkisessä toimintaympäristössä. Psyykkinen toimintaympäristö käsittää myös lapsen oikeuden tuntea olevansa turvassa. (Koivunen 2009, 182- 183.)

Päiväkodin kasvattajien lisäksi päiväkodin psyykkiseen toimintaympäristöön vaikuttaa myös vertaisryhmät sekä yhteisöllisyys. Koivulan mukaan pienten lasten elämässä yhteisöön liittymisen harjoittelu sekä sosiaalisten taitojen kehittyminen ovat tärkeässä asemassa. Lasten yhteisöllisyyden perustaa tulisi rakentaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, koska erilaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että kiusaaminen on läsnä jo pientenkin lasten elämässä. Yhteisöllisyys perustuu ihmisen tunnekokemukseen, mutta siihen kuuluu myös esimerkiksi ryhmän ja yhteisön muodostamisen sekä niiden toiminnan kehittämisen oppiminen. Päiväkodin kasvattajilla on merkittävä rooli yhteisöllisyyden rakentumisessa: aikuinen toimii roolimallina sekä kehittää yhteisöllisyyttä. (Koivula 2013, 23.)

5.5 Sosiaalinen toimintaympäristö

Sosiaalinen toimintaympäristö määritellään tilassa olevien ihmisten vuorovaikutuksella ja heidän välisillä suhteillaan sekä ryhmän dynamiikalla ja sen sisäisellä toiminnalla. Sosiaalisen toimintaympäristöön päivähoidossa liittyy kaikki, mitä kasvattajat ja lapset tekevät hoitopäivänä päiväkodin tiloissa. Lapsen tuoja sekä hakija lapsen hoitoontulo- ja kotiinlähtötilanteissa kuuluu myös sosiaaliseen ympäristöön. (Koivunen 2009, 183.) Sosiaaliseen ympäristöön liittyvät olennaisesti käsitteet vuorovaikutus ja sosiaalinen kompetenssi, joita käsittelen seuraavaksi.

Vuorovaikutusta on kahdenlaista; se voi olla sanatonta tai sanallista. Lapsen kanssa keskusteltaessa tulisi suosia sellaisia sanoja, jotka lapsi ymmärtää. Myös katsekontakti

on tärkeää vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. (Koivunen 2009, 47- 48.) Vuorovaikutuksella on suuri merkitys varhaiskasvatuksessa ja sen korostuminen varhaiskasvatuksessa näkyikin valtakunnallisissa suosituksissa, joissa kasvatusta määritellään kasvattajan ja lapsen välisenä molemminpuolisena vuorovaikutuksena. Suositusten mukaan päiväkotikäisten lasten kasvatuksen tärkeänä tavoitteena tulisi olla lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen edistäminen. (Aerila, Kinon & Pöntelin 2010, 45.)

Lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus rakentaa lapsen arjen toiminnallista ja psyykkistä pohjaa. Tällöin keskeisiksi asioiksi nousevat ne, miten aikuiset suhtautuvat lapseen, millaisia kasvatusmenettelyjä he lapsia ohjattaessa käyttävät sekä millaisia asioita he pitävät tärkeinä kasvatuksessaan. Lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa kommunikaatio, tunteiden näyttäminen sekä herkkyys reagoida lasten tarpeisiin luovat pohjan positiiviselle kehitykselle. Niillä on suuri merkitys erityisesti kielelliselle ja älylliselle kehitykselle. Nämä johtavat myönteiseen kiintymykseen, joka mahdollistaa oppimisen tutkimalla ympäristöä aikuisen avulla. (Hujala ym. 2007, 165-166.)

Sosiaalinen kompetenssi muodostuu kahdesta merkittävästä tekijästä, jotka ovat sosiaaliset taidot sekä vertaissuhteet. Lapsi, jolla on hyvät sosiaaliset taidot, kykenee muodostamaan sekä ylläpitämään kaveri- ja ystävyssuhteita. Sosiaalisesti kehittymättömällä lapsella on taas vaikeuksia käyttäytyä sosiaalisesti toivotulla tavalla. Lapsella, jolla on heikko sosiaalinen kompetenssi, saattaa olla aggressiivinen sekä ajautua kiusaamaan toisia lapsia. Heikkoon sosiaaliseen kompetenssiin kuuluu myös piittaamattomuus sosiaalisen vuorovaikutuksen vastavuoroisuudesta. (Neitola 2013, 101.)

Vertaissuhteilla on merkittävä vaikutus lapsen kehitykseen ja ne auttavat kehittämään sosiaalista kompetenssia. Päiväkodissa lapsi on vuorovaikutuksessa muiden lasten sekä aikuisten kanssa. Vertaisryhmässä lapsi kehittää luovuuttaan, harjoittelee sosiaalisia taitoja sekä erilaisia sosiaalisen käyttäytymisen malleja. Ryhmässä lapsen kielelliset kyvyt kehittyvät ja hän saa kokemuksia eri tunteista. Lapsella on saatavilla vertaisryhmässä kognitiiviset ja emotionaaliset resurssit, jotka auttavat häntä sopeutumaan ympäristöönsä. Vertaisryhmä antaa myös lapselle aineksia oman

minäkuvan, itsearvostuksen sekä identiteetin rakentamiseen. (Neitola 2013, 104.)

Paanasen tekemässä tutkimuksessa, jossa tutkittiin lasten hyvinvointia päivähoidossa tuli esille vertaisryhmien merkityksellisyys päiväkodissa. Lasten haastatteluissa ilmeni, että päiväkodissa koettiin mielekkäimmäksi tekemiseksi leikkiminen, mutta siihen liittyi olennaisesti myös kaverit. Paanasen mukaan hän voi hyvin samaistua Strandellin (1995, 31 ja 75) ajatukseen siitä, että lapsille ei ole niinkään tärkeää toiminnan päämäärä tai sen sisältö, vaan se että he saavat olla siinä mukana. Sosiaalinen osallisuus ja siellä olo missä on kavereita, toimivat monia lapsia motivoivina tekijöinä. (Paananen 2006, 68-69.) Myös Sanna Lahtisen (2007, 60) tekemässä tutkimuksessa tuli esille kavereiden merkitys lasten päiväkotiviihtyvyydelle. Lahtisen tutkimuksessa lapset kertoivat, että tärkeimpiä hyvän olon ja mielen sekä viihtyvyyden aikaansaaajia päiväkodissa ovat kiva tekeminen, kaverit sekä leikkiminen.

Lapsen sosiaaliseen kehitykseen ja sosialisatioprosessiin vaikuttavat siis keskeisesti vertaiset ja vertaisryhmä kasvattajien ohella. Sosiaalinen kehitys ei kuitenkaan välttämättä suju aina ongelmitta vertaisten kanssa ja tällöin voi valitettavasti esiintyä kiusaamista. Kiusaaminen vaikuttaakin aina haitallisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Repon (2013, 14 -15) mukaan kiusaaminen tarkoittaa sellaista vuorovaikutussuhdetta joka ajan myötä muuttuu koko ajan epätasavertaisemmaksi sekä vihamielisemmäksi, ja jossa toisen toimintamahdollisuudet vähenevät. Repo toteaa myös, että erilaisissa tutkimuksissa on todettu kiusattujen lasten kokevan itsetuntonsa huonoksi, ja heillä ilmenee muita enemmän ahdistuneisuutta ja masentuneisuutta. Repo painottaakin, että varhainen puuttuminen sekä kiusaamisen ennaltaehkäisy lisää lapsen sosiaalista, psykologista sekä fyysistä turvallisuutta. Onnistuneen sekä laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytyksenä on, että lapsi voi kokea olonsa turvalliseksi ryhmässä sekä tuntea osallisuutta ja saada iloa oppimisesta.

Kiusaamisen havaitseminen on usein vaikeaa ja siihen puuttuminen vaatii tietoa siitä, mitä kiusaaminen on. Pienet lapset voivat kutsua monenlaisia tapahtumia kiusaamisiksi, joten olisi tärkeää muistaa, että kiusaamisille tyypillisiä piirteitä ovat tahallisuus ja toistuvuus. Määriteltäessä kiusaamista ei koskaan saisi ohittaa lapsen omaa näkemystä tilanteesta. Lapsen subjektiivisen kokemuksen merkitys on erittäin tärkeää huomioida. Jokainen lapsi reagoi omalla tavallaan erilaisiin tapahtumiin ja jo kertaluonteinenkin

teko, esimerkiksi lyöminen, voi aiheuttaa lapselle pelon. (Kirves 2010, Hakupäivä 29.9.2013, THL.)

Pienten lasten kiusaaminen muistuttaa paljon kouluissa tapahtuvaa kiusaamista. Pienille lapsille kiusaaminen tarkoittaa yleensä fyysistä väkivaltaa: potkimista, tönimistä ja lyömistä. Myös nimittelyt ovat pienten lasten mielestä kiusaamista. On tärkeää osata erottaa lasten väliset nahistelut ja riehakkaat leikit oikeasta kiusaamisesta sekä selvittää, milloin lapsi kokee että häntä todella kiusataan. Tällöin tarvitaan lapsen kuuntelua sekä herkkyyttä, jotta voidaan saada selville, millaiset tilanteet ja asiat aiheuttavat lapselle kiusatuksi joutumisen tuntemuksia sekä pahaa mieltä. (Neitola 2010, 218.)

Päiväkodissa työntekijöillä on ensisijainen vastuu puuttua kiusaamiseen. Kiusaamiseen puuttumisen ohella on erittäin tärkeää pyrkiä ennaltaehkäisemään kiusaamisen syntymistä. Työntekijöiden välillä tulisi olla avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus, jolloin kiusaamiseenkin voitaisiin puuttua helpommin. Lasten kiusaamistilanteiden selvittely vaatiikin päiväkodissa työntekijän läsnäoloa. (Cantell 2010, 111- 113.)

Repon (2013, 151, 153) mukaan päiväkodeissa on melko yleistä, että kiusaamiseen puututaan käyttämällä suoria rangaistuksia, kuten jäähypenkkiä. Repon mielestä jäähypenkkiä parempi ratkaisu olisi esimerkiksi, että kasvattaja menisi johonkin toiseen huoneeseen rauhoittumaan lapsen kanssa. Hänen mielestään jäähypenkki on lasta leimaava. Kasvattajan tehtävänä on näyttää lapselle millainen käytös, missäkin tilanteessa on toivottua ja sopivaa, eli aikuisen tulee osoittaa lapselle, että mitä häneltä odotetaan. Repon mukaan kasvattaja siirtää tästä viestiä lapselle omien reaktioidensa sekä käyttäytymisensä kautta. Kurinpito ryhmässä on yksi keino näyttää lapsille omat tavat käyttäytyä ja reagoida. Tällöin rangaistusten käyttämisessä on kaksi pulmaa: ne antavat mallin ja esimerkin aikuisen empatiakyvystä ja taidoista sekä toisaalta ovat tehoton tapa opettaa. Repo toteaaakin, että lapsihan nimenomaan oppii empaattisten aikuisten ympäröimänä empatiataitoja.

Kiusaamisen ennaltaehkäisy perustuu vääristä toimintatavoista poisoppimiseen sekä uusien toimintatapojen sisäistämiseen. Kiusaamisen ehkäisyn tavoitteena on opettaa lapsille vertaissuhdetaitoja sekä ystävyssuhteiden muodostamisen sekä ylläpitämisen taitoja. Näin lisätään lasten hyvinvointia ryhmässä. Kasvattajien tulee opettaa lapsille

onnistunutta leikkiin liittymistä, toisen lapsen kunnioittamista sekä huomioimista. On tärkeää, että lapsi oppii myös itsekontrollin sekä itsehillinnän taitoja. Kasvattajan tehtävänä on opettaa lapsille missä tilanteissa millainenkin käyttäytyminen on suotavaa. Kasvattajan tulee varmistaa ennen kuin hän odottaa lapselta tietynlaista käyttäytymistä, että ymmärtääkö lapsi mitä häneltä toivotaan. (Repo 2013, 150, 153.)

Kiusaamistapauksien taustalla on vaikeus sietää erilaisuutta. Erilaisuus voi esiintyä monin tavoin: puhetyylin erilaisuutena, erilaisina käytöstapoina tai ihonvärin erilaisuutena. Lasten välisiin suhteisiin voidaan vaikuttaa monilla yksinkertaisilla asioilla, kuten pienryhmävalinnoilla, erilaisilla vastuutehtävillä sekä istumajärjestyksellä. Kiinnittämällä huomiota esimerkiksi istumajärjestyksen muodostamiseen voidaan vähentää hankaluuksia. Erilaisten lasten kohtaamisia ei tulisi tietenkään välttää vaan juuri siihen tulisi kasvatuksessa pyrkiä. Jos joidenkin lasten välit ovat kuitenkin hyvin vaikeat, olisi hyvä pitää kiusaaja ja kiusattu toisistaan erillään. (Cantell 2010, 114-115.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiini hain vastauksia teemahaastattelulla, jonka tein yhdeksälle lapselle. Vastaajista kolme oli tyttöjä ja kuusi poikia. Olin tyytyväinen, että sain haastatteluihin molemman sukupuolen edustajia, koska koin tärkeäksi saada molempien näkökulmat esille. Suoritin haastattelut maaliskuussa, harjoitteluni loppupuolella.

Haastatteluihin osallistuneet lapset toivat esille näkemyksiään päivähoidosta. He vastasivat kysymyksiini mikä heistä on päivähoidossa mukavinta ja mistä he eivät vastaavasti niin paljon pidä. Kysyin lapsilta myös esimerkiksi mitä heistä on mukavaa tehdä päiväkodin aikuisten kanssa. Pidin tätä kysymystä tärkeänä päivähoidon viihtyisyyden kannalta sekä myös oman tulevan työni kannalta.

Lasten vastauksissa nousi esille samoja teemoja. Kysymykseen, mistä pidät eniten päiväkodissa neljä yhdeksästä lapsesta vastasi kaverit. Tämä nousi yleisimmäksi vastaukseksi. Kavereiden lisäksi lapset pitävät päiväkodissa piirtämisestä ja pelien pelaamisesta, joista molempiin vastasi kaksi lasta. Näiden lisäksi lapsista yksi piti autoilla leikkimisestä ja yhden mielestä leikkiminen muuten vain oli päiväkodissa mukavinta. Seuraavassa on yhteenveto havainnollistamaan lasten vastauksia.

4 / 9 = Kaverit

2 / 9 = Piirtäminen

1 / 9 = Autot

1 / 9 = Leikkiminen

2 / 9 = Pelaaminen

Käsittelen analyysissa sosiaalisia suhteita omana teemanaan, jossa pohdin vertaissuhteiden merkitystä lapsille sekä kasvattajan roolia vuorovaikutuksen tukijana. Toisena teemana on mieluisa toiminta päivähoidossa. Tuon tässä teemassa esille myös missä paikoissa lapset tykkäävät päivähoidossa olla. Liitän nämä tähän teemaan, koska niissä tulee myös esille, kuinka merkityksellistä erilainen toiminta päiväkodissa on lapsille. Käsittelen myös tässä teemassa kasvattajan roolia lapsen viihtyvyyden edistäjänä.

Toisena tutkimuskysymyksenäni oli, että mistä lapset eivät pidä päivähoidossa. Tähän tutkimuskysymykseen oli vaikeampaa saada vastauksia kuin kysymykseen mistä lapset pitävät. Kysyin lapsilta esimerkiksi mitä he eivät tykkää tehdä päiväkodissa ja seuraavaksi esitän lyhyen yhteenvedon vastauksista.

1/9= Lukea satuja

1/9= Leikkiä eläimillä

1/9= Jos ei ole leikkikaveria

1/9= Ei tiiä

2/9 = Olla nukkarissa

1/9= Pihalla oleminen

1/9= Ei tykkää mistään muusta kuin piirtämisestä

1/9= Käydä jumpassa

Kysyin lapsilta myös sosiaalisiin suhteisiin liittyen tuleeko heille koskaan pahaa mieltä päiväkodissa muiden lasten takia, koska ajattelin sen olevan merkityksellistä lasten viihtyvyyden kannalta. Seuraavassa esitän yhteenvedon vastauksista.

Tuleeko paha mieli muiden lasten takia päiväkodissa?

4/9 = joskus

4/9= kyllä

1/9= ei

Haastatteluissa ilmeni siis suurta hajanaisuutta siinä, mistä lapset eivät pidä päivähoidossa. Muutamat lapset eivät osanneet vastata tähän kysymykseen, mutta heidän kanssaan muista haastattelun teemoista keskusteltaessa, nousi esille kiusaaminen huonoa mieltä aiheuttavana tekijänä. Käsittelen kiusaamista lasten viihtyvyyttä vähentävänä tekijänä päiväkodissa myös siksi, että kahdeksan lasta yhdeksästä kertoi, että heille tulee huono mieli muiden lasten vuoksi päiväkodissa. Haastatteluista tuli esille myös, että lepoaika vähentää joidenkin lasten viihtyvyyttä päivähoidossa. Tuon kummassakin teemassa esille kasvattajan roolia.

7 MISTÄ LAPSET PITÄVÄT PÄIVÄHOIDOSSA

7.1. Sosiaaliset suhteet päiväkodissa

Haastatteluissa nousi esille kavereiden tärkeys päiväkodissa. Neljä lasta kertoi, että heistä päiväkodissa mukavinta ovat toiset lapset. Monet lapset mainitsivat myös kavereista keskusteltaessa jonkun tietyn lapsen nimen, josta he erityisesti pitävät, ja jotkut piirsivätkin kaverinsa kuvan. Haastatteluissa ilmeni, että 5-vuotiailla lapsilla on usein joku tietty lapsi kenen kanssa he tykkäävät leikkiä.

Hyvät vertaissuhteet tuovat mukanaan lapsen sopeutumista ja kehitystä edistäviä voimavaroja sekä tukevat lapsen kehitystä (Neitola 2013, 103.) Päiväkodissa lapsella on mahdollisuus tutustua toisiin lapsiin sekä solmia kaveruus- ja ystävyysuhteita. Sosiaalinen kompetenssi sekä halu sosiaaliseen osallisuuteen motivoivat lapsia vuorovaikutukseen vertaisryhmässä.

Sosiaalinen osallistuminen sekä osallisuus päiväkodissa ovatkin yksi merkittävimpiä lasten toimintaa ohjaavista tekijöistä päiväkotiryhmässä. Sosiaalisella osallisuudella vertaisryhmissä on monenlaisia tehtäviä: se antaa mahdollisuuden suosion ja ystävien hankkimiselle, oman sosiaalisen tilan puolustamiselle sekä keskinäisen luottamuksen muodostamiselle. Lapsilla on yleensä suuri motivaatio osallistua vuorovaikutukseen ja he haluavatkin harvoin vetäytyä omiin oloihinsa. (Lehtinen 2000, 79,84.) Opinnäytetyöni tutkimustulokset tukevat Lehtisen ajatuksia sosiaalisen osallisuuden merkittävydestä lapsille. Haastatteluiden perusteella voi todeta, että vertaisryhmällä on tärkeä vaikutus lapsen viihtyvyydelle päivähoidossa. Tämän vuoksi päiväkodissa tulisikin olla sosiaalisuuteen kannustava ilmapiiri, koska myönteiset vertaissuhteista saadut kokemukset edistävät lapsen tasapainoista kehitystä.

Myönteisten kokemusten saaminen vuorovaikutussuhteista vaatii sosiaalista kompetenssia (Repo 2013, 119.) Sosiaaliset tavoitteet, jotka liittyvät sosiaaliseen kompetenssiin vaativat lapselta herkkyyttä tunnistaa toisten kontaktiyrityksiä sekä omiin sosiaalisiin päämääriin pyrkimistä. Nämä tavoitteet kuvastavat lapsen kiinnostusta, motivaatiota sekä halua olla vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa.

Neitola 2013, 102.) Päivähoidossa tulisi tukea lasten sosiaalisen kompetenssin kehitystä, koska se vaikuttaa lasten vertaissuhteiden laatuun. Kasvattajan täytyy järjestää lapsille toimintaa, jossa hän voi harjoittaa sosiaalista kompetenssiaan. Erilaiset leikkitilanteet esimerkiksi parantavat lapsen vuorovaikutustaitoja.

Haastatteluissa ilmeni, että 5-vuotiailla lapsilla on usein joku tietty lapsi kenen kanssa he tykkäävät leikkiä. Repon (2013, 117) mukaan vertaissuhteissa hyväksytyksi tulemisen tunteen lisäksi ihminen tarvitsee ystävyssuhteen, jossa korostuu läheisyys ja inhimillinen kiintymys. Repo toteaaakin, että ystävyssuhteet suojaavat lasta torjutuksi tulemiselta, kiusatuksi joutumiselta sekä negatiivisilta tunteilta. Mielestäni päiväkodin aikuisten tehtävänä onkin vahvistaa ystävyssuhteiden muodostumista. Lasten sosiaalisen osallisuuden lisääminen ja toimiminen erilaisissa ryhmissä voi esimerkiksi synnyttää uusia ystävyssuhteita.

Koivusen (2009, 183) mukaan aikuinen on avainasemassa lapselle suotuisan psyykkisen toimintaympäristön luomisessa. Uskon, että päiväkodin hyvä psyykkinen ilmapiiri vaikuttaa positiivisesti myös vertaisryhmien toimivuuteen. Mielestäni aikuisten tehtävänä onkin omalla toiminnallaan ja käytöksellään pyrkiä luomaan päiväkotiin ilmapiiri, joka on suvaitsevainen ja lämminhenkinen, koska se heijastuu lapsiin. Hyvä psyykkinen ilmapiiri voi esimerkiksi ennaltaehkäistä kiusaamisen syntymistä.

Kysyin sosiaalsiin suhteisiin liittyen haastatteluissa myös mistä lapset pitävät päiväkodin aikuisissa tai mitä he tykkäävät tehdä aikuisten kanssa.

” – *Mikä on semmonen mukava tekeminen mitä aikuisten kanssa voi tehdä?*

– *Pelaaminen. (Tyttö, haastateltava 1.)*”

”- *Mikä on semmosta mukavaa tekemistä aikuisten kanssa?*

– *Leikkiä eläimillä. ” (Poika, haastateltava 2.)*

” - *Mikäs susta on mukavaa näissä hoitotädeissä ja sedissä täällä?*

– *Niiltä on kiva kysyä kaikkia juttuja.” (Poika, haastateltava 4.)*

Haastatteluista ilmeni, että lapset pitävät erityisesti erilaisesta tekemisestä kasvattajien kanssa. Uskon, että lapsille on tärkeää saada jakaa kokemuksiaan ja ajatuksiaan yhdessä

päiväkodin aikuisen kanssa. Lapsi tarvitsee kasvattajan huomiota, koska lapsi haluaa tuntea olonsa hyväksytyksi ja rakastetuksi. Sillä on suuri merkitys lapsen hyvinvointiin. Mielestäni pelaaminen ja leikkiminen yhdessä aikuisen kanssa voi antaa heille molemmille hyvän mielen sekä parantaa heidän välistään kiintymyssuhdetta. Koivusen (2009, 40) mukaan päiväkodin aikuisten tulisi olla mukana seuraamassa leikki-tilanteita, vaikka lapset valitsevatkin itse leikkinsä ja leikkikaverinsa. Aikuisen läsnäolo lisää lasten turvallisuudentunnetta sekä antaa aikuiselle enemmän mahdollisuuksia osallistua esimerkiksi konfliktitilanteiden selvittämiseen ja niiden ohjaamiseen.

Halusin myös kysyä lapsilta, että tuleeko heille koskaan huono mieli aikuisten vuoksi päiväkodissa. Lapsista kuusi vastasi, että heille ei tule huonoa mieltä aikuisten takia päiväkodissa. Kaksi lasta vastasi, että heille tulee paha mieli aikuisten takia ja yksi lapsi ei vastannut kysymykseen. Haastatteluissa ei selviä millaisissa tilanteissa lapsille on voinut tulla huono mieli työntekijöiden vuoksi.

” - *Tuleeko sulle koskaan paha mieli keittenkään aikuisten kanssa täällä päiväkodissa?*

– *Ei. ” (Poika, haastateltava 7.)*

” - *Tuleeko sulle koskaan paha mieli kenenkään aikuisten takia? Sanooko joskus jotakin tai tekeekö semmosta, että sulle tulis huono mieli?*

– *Joo.*

– *Mitä ne silloin tekkee että tulee huono mieli?*

– *Sannoo.*

– *Mitä ne sannoo?*

– *En muista.” (Poika, haastateltava 8.)*

Haastatteluissa kaksi lasta sanoi, että heille tulee joskus huono mieli aikuisten vuoksi päiväkodissa. Olisi mielenkiintoista tietää, millaisia tällaiset tilanteet ovat olleet. Suurin osa lapsista kuitenkin sanoi, etteivät kasvattajat aiheuta heille pahaa mieltä, joka mielestäni kertoo siitä, että päivähoiton psyykkinen ilmapiiri on lapsia arvostava. Koivusen (2009, 183) mukaan kasvattajan olemus, tapa puhua, vuorovaikutustaidot, käyttäytyminen, persoonalliset ominaisuudet sekä äänensävy vaikuttavat suuresti päiväkodin ilmapiiriin.

Päivähoidossa tulisikin mielestäni pyrkiä siihen, että kukaan lapsista ei kokisi huonoa

mieltä aikuisten vuoksi. Jokainen lapsi on kuitenkin yksilö, ja osa saattaa kokea jonkun kasvattajan toiminnan kielteisenä, vaikka sillä olisikin ainoastaan hyvä tarkoitus. Kasvattajan tehtävänä on tällöin pystyä viestittämään lapselle, että hänen tarkoituksenaan ei ole aiheuttaa huonoa mieltä vaan hän ajattelee lapsen omaa etua. Päiväkodin kasvattajan tehtävänä on luoda lapselle hyvä ja turvallinen olo päiväkodissa, ja siksi hänen tulee jatkuvasti kiinnittää huomiota omaan työtapaansa.

7.2 Mieluisa tekeminen päiväkodissa

Haastatteluissa ilmeni, että lapset pitävät päiväkodissa kavereiden lisäksi leikkimisestä, pelaamisesta sekä piirtämisestä. Asantin ja Sääkslahden (2010, 88) mukaan esimerkiksi leikkiminen on lapselle luontainen keino ilmaista ajatuksiaan. Mielestäni päiväkodeissa tulisikin olla tarjolla erilaisia leikkivälineitä sekä pelejä, jotka innostaisivat lasta. Mieluisa toiminta päiväkodissa tuottaa lapselle iloa ja parantaa hänen kokonaisvaltaista hyvinvointiaan.

Paanasen (2006, 68) tutkimuksessa nousi esille myös, että lasten viihtyvyyttä päivähoidossa lisää ensisijaisesti mielekäs tekeminen sekä toiminta ja näistä erityisesti leikkiminen. Lapset mainitsivat leikkimisen lisäksi muuksi mielekkääksi tekemiseksi lukemisen, askartelun, erilaiset retket sekä piirtämisen. Opinnäytetyöni haastatteluissa nousi esille myös, että lapset pitävät piirtämisestä päiväkodissa. Uskon, että tämä liittyy lasten tarpeeseen saada käyttää mielikuvitustaan. Piirtämällä lapset saavat toteuttaa itseään ja toisilta lapsilta saadut positiiviset kommentit piirustuksesta voivat kohentaa lapsen itseluottamusta.

” - Mikä on sinusta mukavaa täällä päiväkodissa?

– Piirtäminen.” (Tyttö, haastateltava 1.)

” - Mikä susta on oikein kivaa täällä päiväkodissa?

– No autot.” (Poika, haastateltava 4.)

” - Kerrokko mulle mikä susta on kaikista mukavinta täällä päiväkodissa?

– Pelata pelejä.” (Tyttö, haastateltava 5.)

Kysyin lapsilta myös missä paikassa tai huoneessa he tykkäävät päiväkodissa olla. Lapsista kaksi vastasi, että heistä kaikki paikat ovat päiväkodissa mukavia ja muutama

vastasi lepohuoneen. Loppujen vastauksissa oli hajanaisuutta. Haastatteluista ilmeni, että lapset viihtyvät päiväkodissa sellaisissa paikoissa, joissa heillä on mahdollisuus leikkiä. Lapset pitävät esimerkiksi leikki- ja lepohuoneessa leikkimisestä, koska siellä on tarjolla erilaisia leikkiin motivoivia välineitä. Leikillä on lapsen kehityksessä monia tärkeitä tehtäviä; leikkiessään lapset käsittelevät omia tunteitaan ja heidän sosiaaliset sekä kognitiiviset taitonsa kehittyvät.

” - Kerrotko mikä susta on joku semmonen huone tai paikka täällä päiväkodissa, missä sä tykkäät erityisesti olla? Missä on mukava olla?

- Öö tuossa, missä niitä eläimiä ja autoja on.*
- Niin leikkihuone?*
- Olkkari. Ja nukkarissa tykkäisin olla leikkimässä.*
- Miksi siellä nukkarissa olisi kiva leikkiä?*
- Noku voi tehdä majoja niistä kaikista.” (Poika, haastateltava 2.)*

Järvisen ym. (2009, 65-66) mukaan päiväkodin kasvattajien tulee ymmärtää leikin arvo lapselle sekä korostaa sen merkitystä. Erilaiset tutkimukset ja selvitykset ovat tuoneet esille, että lasten omaehtoinen leikki sekä lapsuus yleensäkin ovat vähentyneet. Järvisen ym. mukaan omaehtoisella leikillä tarkoitetaan sellaista leikkiä, jossa lapsella on itsellä mahdollisuus suunnitella, keksiä sekä ohjata leikkiä. Omaehtoisen leikin tukeminen tukee myös lapsen osallisuuden kokemusta, koska lapsi pääsee vaikuttamaan asioihin.

” - Missä paikassa sä tykkäät olla täällä päiväkodissa?

- Olohuoneessa*
- Miks siellä on mukava olla?*
- No ku siellä on kaikkia leluja.” (Poika, haastateltava 9.)*

Järvisen ym. (2009, 67) mukaan lapsille tulisi antaa päiväkodissa esimerkiksi erillisellä leikkinurkkauksella leikkirauha. Samaan huoneeseen voidaan rakentaa useampikin leikkipaikka, riippuen lasten leikeistä. Päiväkodeissa tulisikin antaa lapsille mahdollisuuksien mukaan leikkiä erilaisissa tiloissa. Tiloja voidaan myös yrittää muokata välillä erilaisiksi, esimerkiksi kauppaleikkiä varten. Lasten olisi myös hyvä saada perinteisen leikkihuoneen lisäksi leikkiä esimerkiksi liikuntasalissa, jos päiväkodilla on sellainen käytössä. Tällöin lapset pääsisivät leikkimään esimerkiksi vähän vauhdikkaampia leikkejä. Kasvattajan olisi hyvä olla tarvittaessa tukemassa leikin aloitusta sekä ohjata ja havainnoida leikin kulkua. Erilaiset leikkiympäristöt

kehittävät lasten mielikuvitusta sekä antavat lapsille uudenlaisia kokemuksia.

8 MISTÄ LAPSET EIVÄT PIDÄ PÄIVÄHOIDOSSA

8.1 Kiusaaminen päiväkodissa

Haastatteluissa tuli siis esille, että lapset eivät pidä päiväkodissa kiusaamisesta. Lapsista kuusi vastasi, että heille tulee joskus huono mieli muiden lasten takia päiväkodissa. Kaksi lasta vastasi, ettei heille tule pahaa mieltä, ja yksi lapsi ei vastannut kysymykseen.

” - Tuleeko sinulle ikinä paha mieli muiden lasten takia?

No joskus, jos joku tönäsee tai lyö.” (Poika, haastateltava 7.)

Repon (2013, 34, 36) mukaan kaikki lasten väliset konfliktit ja riidat eivät ole kiusaamista vaan ne kuuluvat ihmissuhteisiin. Lasten tulee saada harjoitella riitelyn ja eri mieltä olemisen taitoja, mutta itse kiusaaminen on sellaista, johon tulee aina aikuisen puuttua. Pienet lapset saattavat käyttää sanaa kiusaaminen hyvinkin vaihtelevasti, jonka vuoksi aikuisen tehtävänä on tulkata lasta. Kasvattajan tulee siis auttaa lasta sanoittamaan kokemuksensa. Lapsen kertomuksiin pitää kuitenkin aina reagoida välittömästi, ja selvittää onko, minkälainen tilanne on kyseessä. Kasvattaja ei ikinä saa sulkea silmiään lapsen kertomuksista kiusaamisesta, vaan aikuisen tehtävänä on kuunnella lasta ja ohjata lasta selviämään tilanteesta. Aikuisen puuttuminen tilanteeseen viestittää lapselle, että häntä kuunnellaan, joka vaikuttaa esimerkiksi lapsen itsetuntoon.

Repon (2013, 128-129) mukaan lapset pitäisi jo pienestä pitäen opettaa lähtökohtaisesti suhtautumaan positiivisesti toisiin lapsiin. Hänen mukaansa lasten ei saisi sallia luokitella muita ja itseään sukupuolen, iän ja luonteenpiirteiden (kemioiden) mukaan eri lokeroihin. Kuten Cantellkin (2010, 114) sanoo, monien kiusaamistapauksien taustalla on vaikeus kestää erilaisuutta. Repo (2013, 129) kannustaa aikuisia ohjaamaan ja tukemaan lasten sosiaalisia suhteita laajasti, koska se opettaa lasta suhtautumaan myönteisimmin ihmisiin. Esimerkiksi päiväkodissa ei siis saisi opettaa lapsia ajattelumalliin, jonka mukaan pojat leikkivät keskenään ja tytöt keskenään. Tietoinen lapsiryhmän sekoittaminen eli eri-ikäisten ja erilaisten lasten yhteen tuominen voisi parhaassa tapauksessa synnyttää uusia ystävyys-suhteita samalla kun lapset pääsisivät tutustumaan toisiinsa. Repon mukaan erilaisiin lapsiin tutustuminen edesauttaa erilaisten piirteiden hyväksymistä toisessa. Tällainen lapsiryhmän sekoittaminen lisäisi

myös osallisuuden kokemusta.

Haastatteluista kävi ilmi, että lapselle tulee paha mieli, jos kukaan ei leiki hänen kanssaan. Myös Paanasen (2006, 68) tekemässä tutkimuksessa lapset mainitsivat kiusaamisen omaa hyvinvointiaan vähentävänä tekijänä päiväkodissa. Paanasen mukaan lapset kuvailivat oloaan tylsäksi, jos he jäivät esimerkiksi ulkopuolelle leikeistä. Lapset kertoivat myös, että kiusaaminen aiheuttaa huonon mielen. Repon (2013, 75) mukaan ryhmän ulkopuolelle jättäminen onkin yksi yleisimmistä kiusaamisen tavoista pienten lasten parissa. Tutkimustulokseni tukevat tätä teoriaa, koska muutamat lapset mainitsivat, että juuri leikinulkopuolelle jättäminen aiheuttaa huonon mielen.

” - Onko jottain semmosta mitä sä et tykkää tehdä tuolla pihalla?

– No se ei oo mukavaa, jos kukkaa ei leiki mun kaa.”
(Poika, haastateltava 4.)

” - No tuleeko sulle joskus paha mieli muitten lasten takia?

- (Nyökkää)*
- Tullee. Miksi sulle tulee paha mieli?*
- Siks, ku ne ei oo mua. Ne juoksee mua pakkoon.”* (Tyttö, haastateltava 5.)

Repon (2013, 180-181) mukaan kiusaamistilanteet tapahtuvat suurimmaksi osaksi vapaissa leikkitilanteissa. Leikissä lapsi oppii tuomaan oikealla tavalla esille omat ajatuksensa, huomioimaan muiden mielipiteet sekä tekemään kompromisseja. Päiväkotikäisen lapsen maailma on vielä hyvin minäkeskeinen ja siksi hän tarvitseekin aikuisen tukea oppiakseen vähitellen huomioimaan muiden lasten näkemyksiä. Leikkiin liittyminen voi olla joillekin lapsille haasteellista, koska jokaisessa ryhmässä on omanlaisensa normisto. Normiston lukemisentaito on vaativaa, ja lapsi oppii sen parhaiten muita tarkkailemalla, ja siksi esimerkiksi kasvattajan on osoitettava lapselle, millaisia strategioita on olemassa.

Repon (2013, 151) mukaan yksi keino, jolla päiväkodeissa puututaan kiusaamiseen ovat erilaiset rangaistukset, kuten jäähyenkki. Mielestäni kiusaamiseen tulisi puuttua enemmän lapsen kanssa keskustelemalla siitä, mitä kiusaaminen on, ja miksi se voi aiheuttaa toiselle pahan mielen. Kasvattajan tehtävänä on osoittaa lapsille keskustelemalla ja konkreettisia esimerkkejä käyttäen, millaisia tunteita kiusaaminen

toisessa herättää. Kiusaamisesta tulee myös puhua vanhempien kanssa, jotta he voisivat myös keskustella lapsensa kanssa aiheesta. Kasvatuskumppanuus voisi ehkäistä kiusaamista, koska mitä useammat aikuiset osoittavat lapselle oikeanlaista käyttäytymismallia, sen parempi.

Repon mukaan (2013, 17, 224) välineet kiusaamisen ehkäisyyn löytyvät työyhteisöstä sekä siellä tehdyistä pedagogisista ratkaisuista. Tämä vaatii Repon mielestä sitä, että koko verkosto lapsen ympärillä osallistuu ja sitoutuu kiusaamiseen ehkäisyyn sekä siihen puuttumiseen. Repo toteaa, että yksi vaikuttava keino kiusaamisen ennaltaehkäisyssä onkin ammattitaitoisen henkilökunnan kouluttaminen. Hänen mukaansa peruskoulutuksessa tulee jo omaksua kiusaamista ehkäisevät työtavat. Repo sanoo myös, että kiusaamisen vastaiseen työhön tulisi saada kouluttautua kuntien täydennyskoulutuksessa. Mielestäni päiväkodin henkilöstön tulisi siis toteuttaa koko ajan työssään sellaisia hyviä pedagogisia käytäntöjä, jotka ehkäisisivät kiusaamista. Ammattitaitoiset kasvattajat ovat yksi merkittävimpiä tekijöitä kiusaamisen ennaltaehkäisyssä.

8.2 Lepohetki päiväkodissa

Kiusaamisen lisäksi lapset eivät pidä päiväkodissa nukkumisesta. Lapsista kolme vastasi, että he eivät pidä lepohestä vaan kokevat sen tylsänä.

”- Onko täällä päiväkodissa joku semmonen paikka jossa et tykkää olla?

- Nukkari.

– Et tykkää olla nukkarissa?

– En.

– Mikset tykkää olla?

– Siks.

– Onko siellä joku semmonen juttu että sä et tykkää olla siellä?

– Siellä on tylsää.” (Tyttö, haastateltava 6.)

”- Mistä sä et tykkää täällä päiväkodissa?

– En tykkää nukkua. Mä oon nukkunu jo kotona päiväunet. Mä tykkään nukkua kotona päikkärit.” (Poika, haastateltava 7.)

Useat lapset kokevat lepohesten tylsänä, mutta sen tavoitteena on kuitenkin lapsen etu. Kuten Tiisanenkin (2008, 85) sanoo, väsyneellä lapsella on ongelmia hienomotoriikassa

ja hän voi kärsiä keskittymisvaikeuksista. Mielestäni päiväkodeissa pitää antaa lapsille mahdollisuus levätä ja nukahtaa; isommat lapsethan voivat vain rauhoittua kuuntelemaan satua. On tärkeää, että lapsi saa levähtää, koska päiväkodissa olo kuormittaa lasta. Päivän aikana on monenlaista toimintaa, joista lapsi tarvitsee aikaa palautuakseen.

Tiusasen (2008, 85) mukaan lasten ollessa väsyneitä tapahtuu todennäköisemmin konflikteja. Mielestäni lasten lepohetki onkin siis tärkeää sekä lapsen oman hyvinvoinnin, mutta myös koko päiväkodin sosiaalisen verkoston kannalta. Konfliktiriskin suureneminen lasten ollessa väsyneitä, voi aiheuttaa enemmän kiusaamista. Kun lapset ovat väsyneitä, he voivat olla ärtyneempiä, joka saattaa purkautua negatiivisena käyttäytymisenä muita kohtaan. Tästä näkökulmasta katsottuna lepohetki vaikuttaa sekä lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin päiväkodissa sekä ennaltaehkäisee ongelmia vertaissuhteissa. Lepohetki parantaa siis osaltaan päiväkodin psyykkistä sekä sosiaalista ilmapiiriä.

Lepohetkellä on siis monia tärkeitä lapsen kehitystä tukevia tehtäviä, mutta jos se lapsi kokee sen erittäin epämiellyttävänä, tulisi asia ottaa päiväkodissa puheeksi. Päiväkodin kasvattajan tehtävänä on selvittää, mistä lapsen kielteiset tunteet ja kokemukset lepohetkeä kohtaan johtuvat. Lapsen kanssa olisi hyvä keskustella asiasta ja yrittää selittää hänelle ymmärrettävästi, miksi lepohetki on niin tärkeä. Kasvattajan tulisi keskustella asiasta myös vanhempien kanssa, jotta asiaa ratkaistaessa voitaisiin huomioida kaikki mahdolliset näkökulmat. Tärkeintä olisi puhua asiasta ja yrittää löytää siihen kaikkia osapuolia miellyttävä ratkaisu.

9 POHDINTA

Tutkimustulosten perusteella voi päätellä, että päiväkodilla on merkittävä rooli sosiaalisten suhteiden luojana ja kehittäjänä. Päiväkotia on monelle lapselle ensimmäinen paikka, jossa he tapaavat toisia lapsia ja saavat mahdollisuuden solmia kaveruus- sekä ystävyys-suhteita. Opinnäytetyöni tutkimustulokset osoittivatkin, että lapset pitävät päivähoitossa eniten kavereista. Osallisuus vertaisryhmässä on lapsille tärkeää ja mielestäni kasvattajien tulee pyrkiä tietoisesti vahvistamaan lasten osallisuuden kokemusta ryhmässä. Lasten tulee saada positiivisia kokemuksia vertaisryhmässä olemisesta, koska sillä on suuri merkitys lapsen kehitykseen. Hyvät kaveri- ja ystävyys-suhteet parantavat lasten viihtyvyyttä päivähoitossa ja vaikuttavat positiivisesti lapsen kehitykseen.

Vertaissuhteiden tärkeys päivähoitossa näkyy myös siinä, että tutkimustuloksissa ilmeni kiusaamisen vähentävän lasten viihtyvyyttä päivähoitossa. Kasvattajan tehtävänä on aina puuttua kiusaamiseen ja siitä tulisikin puhua sekä lasten, koko työyhteisön sekä vanhempien kanssa. Kiusaamisen ennaltaehkäisyyn vaikuttaa olennaisesti kasvattajien ammattitaitoinen toiminta, jossa tulisi painottaa esimerkiksi suvaitsevaisuuden tärkeyttä. Lapsille tulee antaa mahdollisuus kuulua ja olla läsnä erilaisissa ryhmissä, koska ne vahvistavat lapsen osallisuuden kokemusta ja kehittävät lapsen vuorovaikutustaitoja. Tämä voi ehkäistä kiusaamista. Kasvattajan tehtävänä on myös olla aktiivisesti läsnä ja havainnoida lasten leikki-tilanteita.

Lapsille on mielekästä päivähoitossa myös leikkiminen, pelaaminen sekä piirtäminen. Uskon, että erilainen tekeminen ja toiminta ovat lapsille tärkeitä, koska ne voivat antaa ilon ja onnistumisen tunteita. Päivähoitossa kasvattajien tulee tarjota lapsille monipuolista tekemistä, jotka kehittävät lasta sekä lisäävät lapsen osallisuuden tunnetta. Lasten viihtyvyys päivähoitossa kasvaa, jos he saavat toteuttaa itseään esimerkiksi vapaassa leikissä. Leikkiminen esimerkiksi vaikuttaa olennaisesti lasten sosiaalisiin suhteisiin; yhdessä touhuttaessa lapset saavat mahdollisuuden tutustua toisiin lapsiin.

Opinnäytetyöni tutkimustulokset osoittivat, että lapset eivät pidä päiväkodissa lepopöydästä. Lepopöytä on tärkeä kehityksellinen tekijä ja siksi olisi tärkeää, että jokainen lapsi voisi levähtää. Päiväkotipäivät ovat usein pitkiä ja tuikeita, joka

rasittaa lasta. Lapsen olisi hyvä rauhoittua ja antaa kehon ja mielen levätä, jotta hän jaksaisi touhuta loppupäivänkin. Levähtäminen vaikuttaa lasten mielialaan ja se myös toimii yhtenä kiusaamista ennaltaehkäisevänä keinona. Väsyneinä lapsilla tulee todennäköisemmin konflikteja, jotka vaikuttavat sosiaalisiin suhteisiin sekä koko päiväkodin tunneilmastoon. Lepohetken tärkeydestä on hyvä keskustella lapsen kanssa ja selittää, miksi hänen on hyvä levähtää. Jos levähtäminen aiheuttaa lapsessa kuitenkin hyvin negatiivisia ajatuksia, tulee kasvattajan keskustella lapsen lisäksi myös vanhempien kanssa asiasta. Olisi hienoa, jos asiaan löytyisi keino, joka miellyttäisi jokaista osapuolta.

Päiväkotitoimi on siis ainutlaatuinen ympäristö, jossa kohdataan muita lapsia ja opitaan monenlaisia uusia taitoja. Päiväkodissa tulee olla avoin, lapsia kunnioittava ja heidän etuunsa tavoitteleva ilmapiiri, jotta kaikilla olisi hyvä olla. Kasvattaja vaikuttaa omalla toiminnallaan merkittävästi lasten viihtyvyyteen päiväkodissa ja siksi jokaisen tulisi välillä pysähtyä miettimään omaa työtään. Missä olen onnistunut? Miten voisin vielä parantaa lasten hyvinvointia? Oman työn kriittinen pohdinta auttaa kehittymään työssä ja silloin voi huomata uusia toimintatapoja, jotka palvelevat paremmin lapsen etua.

Opinnäytetyötäni tehdessäni aloin pohtimaan päivähoitoa nykytilannetta ja sitä, pystyvätkö kasvattajat nykyään toimimaan työssään aina ensisijaisesti lapsen hyvinvointia ajatellen, vaikka niin haluaisivatkin. Olen huomannut, että päivähoitossa, kuten kaikessa muussakin joudutaan säästämään ja supistamaan palveluja, joka luonnollisesti vaikuttaa lasten viihtyvyyteen päivähoitossa. Kasvattajilla on vähemmän voimavaroja käytettävänä työssään, koska esimerkiksi ryhmäkoot saattavat olla melko suuria. Ihanteellisinta olisi, jos päivähoitossa pystyttäisiin toteuttamaan pienryhmäpedagogiikkaa, koska se palvelisi sekä lapsen että kasvattajan etua. Lapsi pystyttäisiin huomioimaan enemmän yksilönä ja lapsi tulisi paremmin kuulluksi. Kasvattaja taas saisi toteuttaa omaa ammatillisuuttaan, joka lisäisi työhyvinvointia, joka myös heijastuu lapsiin.

9.1 Opinnäytetyö prosessina

Aloitin opinnäytetyöni aiheen miettimisen loppusyksyllä 2012. Koin aiheen miettimisen haasteelliseksi ja aiheen löytämiseen meni jonkin aikaa. Tiesin kuitenkin, että aiheen tulisi liittyä lapsiin ja mieluusti varhaiskasvatukseen, koska suoritan

lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Idean opinnäytetyöni aiheeseen keksin lopulta, kun luin alan lehtiä. Halusin tehdä opinnäytetyön, jossa voisin tehdä jotain lasten kanssa.

Opinnäytetyöni tutkimussuunnitelmaa aloin työstämään jouluna. Tammikuussa menin päiväkotiin harjoitteluun, jossa ajattelin toteuttaa opinnäytetyöni haastattelut. Tutkimussuunnitelman hyväksymisen jälkeen hain luvat Kemlin päivähoidon johtajalta sekä päiväkodin johtajalta. Pyysin luvat haastatteluihin kirjallisesti myös lasten vanhemmilta. Haastattelut toteutin maaliskuussa.

Haastatteluiden jälkeen aloin kirjoittamaan opinnäytetyötäni, mutta se eteni hitaammin kuin olin suunnitellut. Työstin opinnäytetyötä jonkun verran kesällä, mutta eniten aloin kirjoittamaan vasta syksyllä 2013. Alun perin olin suunnitellut, että saisin kirjoitettua opinnäytetyöni kesällä melkein valmiiksi. Opinnäytetyöni tekeminen on ollut pitkä prosessi ja minulla on välillä ollut pitempiä taukoja sen työstämisessä, joka onkin vaikeuttanut kirjoitusprosessia. Jälkeenpäin ajateltuna, minun olisi ollut hyvä alkaa kirjoittamaan opinnäytetyötä enemmän jo keväällä harjoittelun aikana. Tällöin olisin voinut tehdä haastatteluistakin kattavammat.

Koen, että olen oppinut paljon opinnäytetyöni kirjoittamisen aikana. Olen huomannut, kuinka paljon tutkimuksen tekemisessä tarvitaan kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Kirjoittajalta vaaditaan monenlaisiin asioihin syventymistä: yleisiin tutkimusperiaatteisiin ja tutkimusentekoon sekä omaan aiheeseen perehtymistä. Opinnäytetyössä täytyy hallita monia asioita, jotta työstä tulisi luotettava, kiinnostava ja lukijaa innostava.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöni teko on ollut monella tapaa opettavainen. Olen saanut lisää tietoa esimerkiksi siitä, kuinka monet asiat vaikuttavat päivähoitoon.

Opin esimerkiksi ymmärtämään paremmin kuinka monien tekijöiden summa lasten viihtyvyys päivähoitossa on. Päivähoidon eri toimintaympäristöillä on jokaisella oma vaikutuksensa siihen, millaiseksi päivähoito muodostuu. Opinnäytetyöni tekeminen vahvisti myös mielipidettäni siitä, että lasten osallistaminen ja lapsilähtöinen toiminnan tulisi olla jokaisessa päiväkodissa toteutuva asia. Uskon, että lasten mielipiteiden huomioiminen parantaa lasten viihtyvyyttä päivähoitossa, ja tällöin he ovat aktiivisempia ja innostuneempia. Kun lapset tuntevat olonsa päiväkodissa viihtyisäksi,

se heijastuu myös työntekijöihin: yhteinen arki sujuu myönteisemmin.

Muille opiskelijoille antaisin neuvoksi, että kannattaa aloittaa teoriaan tutustuminen hyvissä ajoin, koska se helpottaa koko prosessia. Kun perehtyy omaan aiheeseensa sekä tutkimuksen tekoon liittyviin asioihin ajoissa, niin aineistonkeruu ja kirjoittaminen sujuvat luontevammin. Jatkotutkimuksena opinnäytetyölleni voisi olla kiusaaminen päivähoidossa, koska se on mielestäni tärkeä aihe, josta olisi hyvä tehdä erilaisia tutkimuksia. Kiusaamista voisi tarkastella syvemmin sekä lasten että työntekijöiden näkökulmasta sekä pohtia millä tavoin siihen voi vaikuttaa. Mielestäni alle kouluikäisten lasten kiusaamisesta ei puhuta tarpeeksi ja siksi olisikin hyvä tehdä aiheesta tutkimuksia erilaisista näkökulmista.

Liite 1

Haastattelurunko

1. Mistä pidät päiväkodissa
2. Mistä et pidä päiväkodissa
3. Päiväkodin tilat (mistä tykkää/ mistä ei)
4. Päiväkodin piha (mistä tykkää/ mistä ei)
5. Työntekijät (mistä tykkää/ mistä ei)
6. Muut lapset (mistä tykkää/mistä ei)

Liite 2

Saatekirje vanhemmille

Hyvät vanhemmat!

Opiskelen Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa sosionomiksi ja teen opinnäytetyötä lasten viihtyvyydestä päivähoidossa. Tarkoitukseni olisi selvittää 5-vuotiaiden lasten mielipiteitä päiväkodista. Aineistonkeruu tapahtuu haastattelemalla ja piirtämällä sekä nämä tilanteet nauhoittamalla. Tallenteet tulevat ainoastaan omaan käyttööni. Haastattelutietoja käytetään nimettöminä.

Ystävällisin terveisin,

Marika Ylitolva

Lapseni _____ saa osallistua haastatteluun piirtämistuokioon ja vastaukset saa julkaista opinnäytetyössä.

Kemissä _____

Päivämäärä

_____

Lapsen vanhemman allekirjoitus

10 LÄHTEET

- Aerila, Juli-Anna & Kinos, Jarmo & Pöntelin, Riikka 2010. Kielen opettaminen ja vuorovaikutus 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Teoksessa Korhonen, Riitta & Rönkkö, Marja-Leena & Aerila, Juli (toim.). Pienet oppimassa. Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Turku: Uniprint. Sivu 45.
- Alasuutari, Maarit 2009. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa: Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa, 2009. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. Sivu: 162.
- Anttila, Pirkko 1998. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Hakupäivä 13.12.2013 <http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/09_tutkimusmenetelmat/30_sisallanalyysi>
- Arja Kuula, 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Asanti, Riitta & Arja, Sääkslahti 2010. Liikuntaa monipuolisesti päiväkodissa. Teoksessa Korhonen, Riitta & Rönkkö, Marja-Leena & Aerila, Juli (toim.). Pienet oppimassa. Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Turku: Uniprint. Sivu 88.
- Cantell, Hannele 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus. Juva: WS Bookwell Oy.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Heikkilä, Matti & Välimäki, Anna-Leena & Ihalainen, Sirkka-Liisa 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Hakupäivä 14.12.2013. <<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>>
- Hirsjärvi, Sirkka & Pikko, Remes & Paula, Sajavaara 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Hujala, Eeva & Leena, Turja 2002. Laadunarvioinnilla laadunhallintaan varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Korhonen Riitta & Neitola Marita (toim.). Päivähoito murroksessa. Oulun yliopistopaino: Varhaiskasvatus 90 Oy. Sivut: 44, 51.
- Hujala, Eeva & Puroila, Anna-Maija & Parrila, Sanna & Nivala, Veijo 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T-Print.

- Jarasto, Nora & Lehtinen, Taisto & Katrina, Nepponen 1999. Hiljaa hyvä tulee. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Jouni, Tuomi & Anneli, Sarajärvi, 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia: Tammi, Livonia Print.
- Kananen, Jorma 2009. Toimintatutkimus yritysten kehittämisessä. Jyväskylän ammatikorkeakoulun julkaisuja 101. Jyväskylä: Jyväskylän amk.
- Kirmanen, Tiina 1999. Haastattelu lapsen ja aikuisen kohtaamisena- kokemuksia lasten pelkojen tutkimuksesta. Teoksessa Ruoppila, Isto & Hujala, Eeva & Karila, Kirsti & Kinos, Jarmo & Niiranen, Pirkko & Ojala, Mikko : Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. Sivut: 203, 204, 206.
- Koivula, Merja 2013, Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa Marjanen, Päivi & Marttila, Marjaana & Varsa, Marjo (toim.). Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: Bookwell Oy.
- Koivunen, Pirjo-Leena, 2009. Hyvä päivähoito- työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: PS-kustannus.
- Kirves, Laura 2010, Hakupäivä 29.9.2013.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/kiusaamista_voidaan_ehkaista_jo_pienesta_pitaen
- Lahtinen, Sanna 2007. Päiväkotihoidon laatu lasten subjektiivisen hyvinvoinnin näkökulmasta, Jyväskyläläiset lapset palautteenantajina. Jyväskylän yliopisto, Varhaiskasvatuksen laitos. Kasvatustieteen pro- gradu tutkielma, kevät 2007.
- Lehtinen, Anja- Riitta 2000. Lasten kesken. Lapset toimijoina päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Laki lasten päivähoidosta 451/1990 1 §
- Järvinen, Mervi & Laine, Anne & Hellman- Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Mäkelä, Jukka 2011. Osallisuuden merkitys lapsen ja nuoren kehitykselle. Teoksessa: Nurmi Suvielise & Rantala Kaisa 2011. Näyn & Kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Neitola, Marita 2010. Kiusaaminen päiväkodissa- ilmeneminen ja interventio. Teoksessa: Pienet oppimassa. Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Korhonen, Riitta & Rönkkö, Marja-Leena & Aerila, Juli. (toim.) Turku: Uniprint. Sivu 218.

- Neitola, Marita 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisöissä. Teoksessa Marjanen Päivi & Marjaana Marttila & Varsa Marjo (toim.). Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: Bookwell Oy. Sivut 101-104
- Paananen, Sari 2006, 68. Lapsen hyvinvointia edistävä arki päivähoidossa. Kasvatustieteen pro- gradu tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Paavonen, Juulia & Saarenpää- Heikkilä, Outi, Haettu 29.10.2013.
<http://www.thl.fi/fi_FI/web/lastenneuvola-fi/ohjeet/menetelmat/hyvinvointi/uni>
- Repo, Laura 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Juva: Bookwell Oy.
- Ruusu vuori, Johanna & Tiittula, Liisa, 2009. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. Sivut: 14- 16, 23.
- Signs of a good day care centre. Baby center, Expert advice. Hakupäivä 6.1.2014
http://www.babycenter.com/0_signs-of-a-good-daycare-center_6065.bc?page=1
- Tiusanen, Erkki 2008, Päivittäiset toiminnot päiväkodissa. Teoksessa: Helenius, Aili & Korhonen, Riitta Pedagogiikan palikat. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit. Sivu: 85.
- Turja, Leena 2012, Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Hujala, Eeva & Turja, Leena 2012. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy. Sivut 46-51.
- Yli- Panula Eija & Matikainen, Eila & Varpu, Eloranta 2010. Säilyttämisen arvoiset maisemat ympäristösuhteen kuvaajana- Alkuopetusikäisten piirroksia eri maista. Teoksessa: Korhonen, Riitta & Rönkkö, Marja-Leena & Aerila, Juli 2010. Pienet oppimassa. Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Turku: Uniprint. Sivut 159-160.